

Адыгэ макъ

№ 26 (20539)

2014-рэ илъэс

ГЪУБДЖ
МЭЗАЕМ и 11

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Хабзэ зэрэху-
гъэу, адыгабзэм
фэцагъэху, хэ-
шык дэгъу фы-
зилэхэр илъэс
къэс зэнэкъо-
къух. Адыгэ
Республикэм
икъалэхэм ыкIи
ирайонхэм
ащызэхашхэу
уцугъом текло-
ныгъэ кышчы-
дзыыхыгъэ клэ-
лэеджаклохэр
тыгуасэ Мые-
къяупэ къэкIуа-
гъэх.

АдыгабзэмкIэ зэнэкъокъух

АдыгабзэмкIэ шIэныгъэу аIэклIэхэр къагъэлъэгъонхэу олимпиадэм нэбгырэ 60 фэдиз къекIолIагъ. Ахэр я 9 — 11-рэ классхэм ащеджэх. Урыс классхэм ащеджэрэ клэ-лэеджаклохэмрэ адыгэ клас-схэм ащеджэхэрэмрэ купитIоу гошчыгъэу Iоф ашIагъ, ахэм агъэцэкIэнхэу къафагъэуцугъэ пшъэрIыхэр зетекIыштыгъэх. Зэнэкъокъур уцугъуитIоу го-шчыгъэу кIуагъэ. Апэрэм тест-хэр щашIыгъэх, джэуапхэр къаратыжыгъэх, ятIонэрэм

творческэ IофшIэн цагъэцэ-кIагъ. КIэлэеджаклохэм адыгэ грамматикэмкIэ шIэныгъэу ялэ-хэр къагъэлъэгъуагъэх. Джаш фэдэу адыгабзэм фэгъэхы-гъэ кроссвордхэр къашIэнхэу, темэ зэфэшхьафхэмкIэ со-чинениехэр атхынхэу клэлэ-еджаклохэм пшъэрIыхэр яла-гъэх.

— Адыгабзэм изэгъэшIэн мэхъанэу ратырэм зыкъегъэ-лэтыгъэным имызакъоу, анэх шIэныгъэ дэгъу зилэ клэлэ-еджаклохэр кыххэгъэщыгъэн-

хэр, ахэм гулъытэу ялэр, сэ-наушыгъэу ахэлъыр гъэунафы-гъэныр ары пшъэрIылъ шхьа-лэу зыфэдгъэуцужьырэр, — еIо филологие шIэныгъэхэм-кIэ кандидатэу, адыгэ кафедр-эм ипашэ ипшъэрIыхэр зыгъэцэкIэрэ Хьамырзэкъо Нуриет. — АдыгабзэмкIэ шIэ-ныгъэу ялэхэр тапэки агъэ-федэнхэу, лъэпкъым фэлэ-жэнхэу тиныбжыкIэхэм та-цэгугъы.

IофшIагъэхэм зэфэхьысы-жъэу афэхъуштыхэр мы ма-фэхэм къэнэфэщтых. Мэза-ем и 14-м адыгэ литератур-эмкIэ олимпиадэм клэлэ-еджаклохэр къекIолIэщтых.

ПИАТЫКЪО Анет.
Сурэтыр Iэшынэ Аслъан
тырихыгъ.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралы-гъо Совет — Хасэм ия 34-рэ зэхэсыгъо 2014-рэ илъэсым мэ-заем и 12-м щыIэщт.

Зэхэсыгъом зыцахэлпъэщтхэ Iофыгъохэм мы къыкIэлъыкIохэ-рэр ахагъэхьагъэх: Адыгэ Рес-публикэм иминистрэхэм я Кабинет 2013-рэ илъэсым Iофэу ышIагъэм икIэлэххэм яхьылIэгъэ отчетэу Адыгэ Республикэм и ЛIышхьэ Адыгэ Республикэм и Къэралы-гъо Совет — Хасэм и депутат-хэм апашхьэ къыщишIыштыр, Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ иминистрэ иотчетэу Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ 2013-рэ илъэсым Iофэу ышIагъэм икIэлэххэм афэгъэхьыгъэр; зако-нопроектхэу «Адыгэ Республикэм и законхэу «Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие ехьылIагъ», «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатхэм яхэдзын ехьылIагъ», «Адыгэ Республикэм икIэлэ, ирайон хэдзынхэмкIэ ичIыплэ ко-миссие ехьылIагъ», «ЧIыплэ ре-ферендумыр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхашхэу ехьылIагъ» зы-филохэрэм зэхьокIыныгъэхэр афэ-шыгъэнхэм афэгъэхьыгъэхэм» ятIонэрэу ахэлпъэгъэныр; зако-нопроектхэу «Муниципальнэ гъэ-псыкIэ зилэ «МыекIопэ районым» муниципальнэ районым истатус фэгъэшъошэгъэным, ащ хэхьэрэ муниципальнэ образованиехэр зэхэщэгъэнхэм ыкIи псэуплэхэм ястатус ахэм афэгъэшъошэгъэ-ным, ягунапкъэхэр гъэнэфэгъэн-

хэм яхьылIагъ», «Социальнэ лъэ-ныкъомкIэ Адыгэ Республикэм и закон заулэмэ зэхьокIыныгъэхэр афэшыгъэнхэм ехьылIагъ», «Адыгэ Республикэм и Законэу «Джыри еджаплэм мыкIохэрэм гъэсэн-гъэ ягъэгъотыгъэнымкIэ, пэублэ, гурыт (икIу) гъэсэн-гъэ, гъэсэ-ныгъэ шхьаIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ, джащ фэдэу къэралыгъо, муни-ципальнэ учреждениехэм гъэсэ-ныгъэ тедзэ ащызэрагъэгъоты-нымкIэ цIыфхэм фитыныгъэу ялэ-хэр къыдэлъытэгъэнхэм пае мылI-коу къэралыгъом къытIупщырэмкIэ шапхъэхэм яхьылIагъ» зыфилохэрэм кIуацIэ имылэжъэу лъытэгъэным ехьылIагъ» зыфилохэрэм, «Адыгэ Республикэм и законхэу «ЧIыгум епхыгъэ зэфыштыкIэхэр гъэтэ-рэзыгъэнхэм ехьылIагъ», «Муни-ципальнэ къулыкIур Адыгэ Рес-публикэм зэрэщызэхашхэу ехьы-лIагъ», «Адыгэ Республикэм щы-псэухэрэмрэ ащ ичIыгурэ чIыопс, техногеннэ нэшанэ зилэ тхьа-мыкIагъохэм ащухъумэгъэнхэм ехьылIагъ», «Унагъор, ныхэр, ты-хэр, клэлэцIыкIухэр къэухъумэгъэн-хэм яхьылIагъ» зыфилохэрэм зэхьокIыныгъэхэр афэшыгъэнхэм афэгъэхьыгъэхэм» апэрэу ахэлпъэ-гъэныр ыкIи нэмыкI Iофыгъохэр.

Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м хэт Залышхоу зэхэсыгъо-хэр зыщызэхашхэу афэшыгъэнхэм 11.00-м ащ иIофшIэн щыригъэ-жъэщт.

**Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхьаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ**

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ КЪЕТЫ

Хэбзэлэхьым къырагъэгъэзэжышты

Пенсиер зыщызэрэуагъоирэм цIыфым ежъ ишIоигъоныгъэкIэ взносэу ригъахьэрэм къэралы-гъом илахь къызэрэхилъхьащтым фэгъэхьыгъэ программэм хэ-лажьэхэрэм мы илъэсэу къи-хьагъэм ыкIэм нэс сомэ мини 2-м нахь мымакIэу, ау мин 12-м емыхъоу къыхалъхъан фаеу щыт. Ащ ипроцент 13-м хэбзэлэхьэу къырагъэгъэзэжы-нэу фитыныгъэ зэралэр пстэ-умэ агу къэтэгъэкIыжы. Взно-сым кыхэхыгъэ хэбзэлэхьым къызэрэрагъэгъэзэжыгъэм пае счетым илъ ахьщэм зэхьокIы-ныгъэ фэхъурэп.

2014-рэ илъэсым цIыфым взносэу ытырэм ихэбзэлэхь-хэр 2015-рэ илъэсыр ары къы-затыжыштыхэр. Гушылэм пае, сомэ мини 2-мэ ригъэхьагъэр къызэрэрагъэгъэзэжыштыр сомэ 260-рэ, сомэ мин 12-мэ —

1560-рэ. 2014-рэ илъэсым пты-гъэм ихэбзэлэхьхэм илъэси-щым къаIоцI къябгъэгъэзэжы-нэу уфит. Ащ пае хэбзэлэхьхэмкIэ чIыплэ къулыкIоу узылIэблагъэм тхылъхэр епхьылIэнхэу фае. Про-граммэм шапхъэу къышIыдэлъы-тагъэхэр хэзыгъэ имылэу зэ-зыгъашIэмэ зышIоигъохэр мы телефонымкIэ теонхэ алъэкIышты: **8-800-510-55-55** (ыпкIэ хэлъэп).

Компьютерым нэIуасэ фашыштых

УФ-м ПенсиейхэмкIэ ифондрэ зэлухыгъэ Iахъэхэлъ общест-вэу «Ростелекомыр» пенси-онерхэр компьютерым Iоф да-шIэным фагъэсэнхэу зэзэгъы-ныгъэ зэдашIыгъ. КъулыкIуи-тIум япащэхэр ащ фэгъэхьыгъэ тхылъым джырэблагъэ зэдыкIэ-

тхагъэх. Тинахьыжхэм Интер-нетыр агъэфедзэ къэралыгъо фэIо-фашIэу ящыкIагъэхэр зэра-гъэгъотынхэ амал ялэныр ары пшъэрIылъ шхьаIэу зыфагъэ-уцужьыгъэр.

Зэзэгъыныгъэм къышIыдэлъы-тагъэу 2014-рэ илъэсым нэжъ-лужхэм апае хэушхьафыкIы-гъэу «Азбука Интернета» ыцIэу тхылъ лъэныкъуитIум къызэды-дагъэкIышты. Ащ мы уахътэм клэлэегъаджэхэм, психологхэм, нэмыкI специалистэу ащ фэдэ лъэныкъохэм афэгъэзагъэхэм Iоф дашIэ.

Тхылъым пстэури къызэры-кIоу, гурылогъошIоу къызэрэщи-лорэм ишIуагъэкIэ, ежъ пенси-онерым изакъоу рызэригъэшIэн, егъэдженхэр зэхашхэмэ, ахэми ащигъэфедэн ылъэкIынаэуи щы-тышты. Пенсионерхэр ыпкIэ хэ-мылIэу рагъэджэщтых.

ТВОРЧЕСКЭ ЗЭИУКИЭГЪУ

ТхэкIошхом дэжъ

Мэзаем и 7-м зэлъашIэрэ адыгэ тхакIоу КIэрэ-щэ Тембот илитературнэ музей цIыфыбэ щызэ-лукIэгъагъ: тхакIоухэм ащышхэр, гуманитар ушэ-тынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КIэ-ращэм ыцIэ зыхьырэ ишIэныгъэлэжыхэр, усэн-тхэныр шэнышIу зыфэхъугъэхэр, илахьылхэр, игупсэхэр, ныбжыкIэхэр, итворчествэ лъыплъэ-хэрэр.

Адыгэ лъэпкъ литературэм гъогу шъомбгъо ин лъэныкъуа-бэкIэ пхырызышчыгъэ КIэрэщэ Тембот зышчымылэжыыр илъэс 26-рэ хъугъэ. Ау гушхьэлэжы-гъэ бай зилэ тхакIор цIыфхэм ащыгъупшэрэп. ШIэныгъэшхоу къолыгъэр, цIыфыгъэу хэлъы-гъэр, лыгъэ-щIагъэр къызэре-бэкIыштыгъэр агъэунафэу, шэны зэрэхъугъэу, мы мафэм музейм Тембот игушылэ, игупшысэ, ит-ворчествэ зигунэхсэр музейм къеблагъэх. Ащыгъупшэрэп — алъытэ.

ШIэныгъэлэжыу Мамый Рус-лъан тхэкIошхом итворчествэ,

ипроизведение пэпчъ ахэлъыр бгъу зэфэшхьафхэмкIэ ыгъэ-унафыгъ, зэхифыгъ, зэригъэ-шIагъ. Руслъан Тембот ипрои-зведение пэпчъ ежъ щыц хъу-гъэу, ыбгъуи ынатIи зынэсырэр къыпфызэхифышты. Ау ахэм акIылужьэу, истудентыгъом тха-кIоу КIэрэщэ Тембот апэу ылъэгъунаэу зэрэхъугъагъэр, ыгу зэрэриубытагъэр къыIотэныр икIас. Нэужым, Мамый Мые-къяупэ щыпсэу зэхъум, тхэ-кIошхом игъунэгъуныр инасып кыхыгъыгъ. Тембот цIыфышIоу, сэмэркъаушылэу зэрэщытыгъэм игуапэу ягугъу къешIы.

(ИкIэлух я 2-рэ нэклуб. ит).

(Икляу).

Лэжыгъэшлэ зилэ лъэпкъ тхаклоу Кларэщэ Тембот итворчествэ сыдигуи лъэшэу аналэ бзэшлэныгъэлэжъхэм тетын фаеу хуытыгъэ. Сыда плэмэ Тембот иадыгабзэ — зы адыгэ гуычылъэ лужуу кыушъэныш,

къелыжышт. Шлэныгъэлэжъэу Гыш Нухэ тхаклом ижабзэ, ащ игуычылэ гъэшлэгъонхэм джары сыдигуи зыкыдаыхы-рэр. Дэгъум, лъэшыу ухэтми узэлъеубытыба!

Гупшысэ куоу ащыкышхэрэм фэдэ къабзэу, бзэ гъэпсык-лабзэми тхаклор зэрэфэкъула-

Тхэклошхом дэжъ

ир Гыш Нухэ кигъэтхыгъ.

Тхэкло цларылоу Цуекъо Юныс лъэшэу гуапэ щыхурэр, адыгэ-хэм зэряхабзэу, тхэкло ин нахыжъэу Кларэщэ Тембот, адыгэ тхыгъэ литературэм ипкъэу инэу зэрэщытыр къагурылоу, зэрэщы-мыгъупшэрэр, ишлэжъ зэрагъэ-лъаплэрэр, мы мафэм, илээс къэс, ащ шлоу ылэжыгъэм ры-плэжъхэмэ, хэплэжъхэмэ, яму-рад гъэнэфагъэхэр зэрэлагъэ-кыуатэхэрэр ары.

Кларэщэ Тембот илитературнэ музей зэфэдэклэ тхэклошхом ифэмэ-бжымэ члэт: игуычылэ щэрыохэр дэпкъхэм атетхагъэх, инэплэжъэу зэлухыгъэклэ кы-бдэгущылэу, укыильжъэу исурэ-

тышхуи унэ пчэгум ит. Зы-шхъасыхыгъэп Кларэщэ Тем-бот. Игупшысэ адыгэ лъэпкъым ищылэклэ-псэуклэ клэзыгъэнчъэу къэтыгъэным фигыэлорышлагъ: адыгэллым, адыгэ джэгум ихэ-бзэ-унэшэу пытэхэу, адыгэ шуашэм идэхэгъэ-клэрэклагъэ, адыгэ гупшысэм изехъэкло на-хыжъхэм, ныбжыкылэ лорышлэ-хэм, лъэпкъ лыхыжъхэм — Хьатх Мыхьамэт фэдэхэу — яобраз инхэм якъызэлухын, кы-лотыкын лэпэлэсгъэ ин хэлъэу зэшлуихыгъ. Джа лъэныкыо гъэ-шлэгъоныбэмэ еджагъи, гъэса-гъи, ныбжыкыи, лъэпкъ шэн-хабзэхэр зигунэс тхылъеджэ-хэри зылащэх.

Кларэщэ Тембот ипроизведе-ниехэр, ипшысэхэр, иобраз зэ-фэшхъафхэр ухэтми узылъа-щэу, уамыгъэрэхатэу, игупшы-сэ къагъэушэу ыкыи рашагъэу зэрэщытым ищысэх сурэтышлэ зэфэшхъафхэм — Барцо Га-фур, Къат Теуцожь, нэмыкы-хэми ахэр зэрагъэдэхагъэхэр. Творческэ зэлуклэгъум, тхэкло-шхоу Т. Кларэщэм имузей джащ пае илээс къэс ишлэжъ агъэ-лъаплэу цыфыбэ кыыщызэлэ-клэ. Щызэхэгущылэх, щэгупшы-сэх. Гупшысэр зэфэдэклэ зы-щылорышлэрэ тхаклом имузей ашхъэклэ, агукыи нахъ къабзэ ыкыи рэхъат хуыгъэхэу кыычлэ-кыжыых.

Шлэжъ зэхыхэм хэлэжыагъ Тембот ишхъэгъусэу Кларэщэ Зузэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КАМЕРНЭ ТЕАТРЭР ЗЫЗЭХАЩАГЪЭР ИЛЭС 20 ХЪУГЪЭ

Пытэу уцурэр лъэклэуатэ

Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу А. Хьанэхъум ыцлэ зыхыурэр илээс 20 зэрэхъуагъ фэгъэхыгъэ пчыхъзэхыхэр Мыекъуапэ щыкыуагъ. Искусствэм пыщагъэхэм зэфэхысыжъхэр ашлыгъэх, илофшлэн зэрэлыгъэкыотэщтым яеплыкылэхэр кыраю-лагъэх.

— Театрэм инспекталэмэ цыфыбэ япллы, — кыщылуагъ зэхыхэм Адыгэ Республикэм культурэмклэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Васильевам. — Музыкальнэ театрэм артист дэгъухэм лöff щашлэ. Художественнэ пащэу, режиссерэу Сулей-мэн Юныс зэхэщэкышлэ. Щылэ-ныгъэм епхыгъэ спектаклэхэр гъэшлэгъонэу егъэуцух. Адыгеим икультурэ къэзыгъэбаирэмэ Ка-мернэ музыкальнэ театрэр ащыщ. Н. Васильевам театрэм кы-

фэгущылуагъ, министерствэм ищытхуу тхылъхэр артистхэм къаритыжыгъэх.

Урысыемрэ Адыгеимрэ ис-кусствэхэмклэ язаслуженнэ лө-фышлэшхоу Сулеймэн Юныс Камернэ музыкальнэ театрэм изэхэщэнклэ, ылэ теуцонымклэ фэшл лэпылэгъу кыфэхыгъэхэм ацлэхэр кырылуагъэх. Театрэм икызылэхын клэщакло фэхыгъа-гъэр Адыгэ Республикэм культурэмклэ иапэрэ министрэу Хьанэхъу Адам. Ю. Сулейма-

ным кызырлыуагъэу, композито-рэу Нэхэе Аслъан гъогу тэрэз теханым фэшл ишлуагъэ къа-ригъэкыштыгъ.

Игъонэмысэу зидунай зыхы-жыгъэ Мурэтэ Чэпай, респуб-ликэм культурэмклэ иминистрэ игуадзэу щытыгъэ Лыхыуклэ Андзаур, Адыгеим и Правитель-ствэ икыулыкыушлэхэр лэпылэгъу кызырэфэхыуштыгъэхэри ащ хигъэунэфыкыгъ.

Пчыхъзэхыхэм щытлэжъу-гъэх Хьанэхъу Адамэ ышнахы-жъэу Руслъан, А. Хьанэхъум иунагъо кыкылыгъэхэр, илахыл-хэр, культурэм илофышлэхэу Нэ-хэе Аслъан, Лыхыуклэ Андзаур, Пэрэныкыо Чэтибэ, Шхъапльэ-кыо Къэсэй, Зыхъэ Мэлайчэт, нэмыкыхэри. Театрэм идирижер-рэу Андрей Семеновым гуычылэ фабэу кыфалуагъэр маклэп.

Адыгеим итеатрэхэм ялофы-шлэхэм я Союз итхьаматэу, об-щественнэ лөфышлэшхоу Зы-хъэ Заурбий кызыщыпхыгъэхэм ащыщ. Пчэгум ар кыхыи, Камернэ музыкальнэ театрэм зэрэфэра-зэр кылуагъ, щытхуу тхылъхэр артистхэм аритыжыгъэх. Адыгэ Республикэм и Лыхыуклэ иуп-члэжъэу Шхъэлэхэу Светла-нэ пчыхъзэхыхэм хэлэжыагъ.

Едзыгъуитлэу хурэ мюзиклэу «Фан-Фан Тюльпан ыкыи Аде-лина» зыфилуу Сулеймэн Юныс ыгъэуцугъэр апэрэу театрэм кыгылэжыагъ. Дирижер-гъэ-уцуклор Урысыем изаслуженнэ артистэу Андрей Семеновыр ары.

САХЫДЭКЪО Нурбий.
Сурэтыр спектаклэм кыщы-тырахыгъ.

Гумэкыгъуабэ кыпыкыи ылээкышты

Тызыхэт лъэхъаным цыфхэр анахъэу зыгъэгумэклэ-хэрэм ащыщ сьд фэдэ лъэныкыо кыи уасэхэр зыпкъ зэримытхэр, ахэм хэпшыкылуу къазэрэхыхэрэр. Анахъ гумэкыгъо къафзыхыурэр зыщыпсэхурэр унэхэм апае цыфхэм ахъщэу атырэр зэрэбэр ары.

«РИА Новости» зыфилорэм кызырлытэрэмклэ, 2014-рэ илээ-сым бэдзэогъум и 1-м кыи-щегъэжыагъэу электроэнергием ыуасэ кыхъэхонэу ары. Икы-гъэ илээсым ащ ыпкы гуры-тымклэ процент 15-клэ квалэ-тыгъагъ. УФ-м ишъолпыр 83-м анахъ осэ инэу ыкыи нахъ маклэу щырылэщтыр зыфэди-зыр, ащ хэхъащт лэныкыохэр тарифхэмклэ федеральнэ кы-лыкыу егъэнафэх. Гуычылэм пае, непэрэ уахътэм ехуылэу электроэнергием ыуасэ зыщы-нахъ инэу агъэунэфыгъэр Чу-котскэ автоном хэкур ары (зы киловаттым соми 6-рэ чапыч 98-рэ ыуас). Чэчэн Республикэм электроэнергием уасэу щыри-лэр эклэмэ анахъ маклэ, ар зы киловаттым тельытагъэу соми 2-рэ чапыч 14-рэ мэхъу. Уасэм игъэнэфэнклэ лэубыты-плэу ашыхэрэм ащыщ элект-роэнергием зэрагъэфедэрэ шыкылэр, ащ нэмыкылу, гидро-электростанциеу электричест-вэр къэзытырэм кыуачлэу илэр ыкыи рыкыуаплэхэм якыыхагъэ зыфэдишхэр.

Тарифхэмклэ федеральнэ кыулыкыу пэшлорыгъэшъэу зы-ригъэнафэрэмклэ, 2014-рэ илээ-сым бэдзэогъум и 1-м кыи-щегъэжыагъэу цыфхэм электри-чествэу агъэстырэм социальнэ шапхъэ илэнэу ары. Социальнэ шапхъэм кызырэдильытэрэмклэ, хушхъафыкыгъэ уасэклэ цы-фым электроэнергиеу ыгъэсты-гъэм тефэрэр ытыщт, адрэ шапхъэу агъэнэфагъэм кхэху-рэм ыуасэ тегъэхыуагъэу ытыщт. Гуычылэм пае, мазэм тельытагъэу шапхъэу агъэна-фэрэр гурытымклэ киловатт 70-рэ мэхъу. Ар социальнэ шапхъэм кыыхыбытэщт. Джы0 рэ уахътэм социальнэ ша-пхъэр джыри аштагъэгоп, элект-роэнергием зэкклэ шъолпы-рым тельытэгъэ зэкклэ уасэклэ аты.

2014-рэ илээсым электр-оэнергием игъэфедэнклэ социаль-нэ шапхъэр уцугъо-уцугъоу кыи-зэрэхагъэхьан фэе унашъом УФ-м и Премьер-министрэу Дмитрий Медведевыр клэтхэ-жыгъ. Ащ кызырэдильытэрэмклэ, гъэтхалэм и 1-м ехуылэу зэкклэ

шъолпырхэр а шыкылэм теханхэ фае.

Социальнэ шапхъэу агъэнэфа-гъэм кхэхурэм фэдитлэ-щыкыи кызырэхыхъоштым епхыгъэу цыфхэр гумэклэ хэфагъэх. Мыщ дэжыым кыэлэгъэн фае, конди-ционерыр зыгъэфедэхэрэмклэ мы шыкылэр фэдэу зэрэщымы-тыр. Джащ фэдэу ахъэшхоу зылаатынэу хуытхэм ащыщых къат пчыагъэ хурэ унэхэм ахэт лифтихэмрэ унэ члэхъаплэр къэ-зыгъэнэфырэ остыгъэхэмрэ, сыда плэмэ мыхэр социальнэ шапхъэхэм ашлөкыштых.

Пащэхэм кызыралорэмклэ, мыщ фэдэ шыкылэм электричест-вэр нахъ маклэу агъэстыным цыфхэр фищэнхэу ары.

Электроэнергием шапхъэу илэщтыр чыплэу зыщыпсэхурэм, фабэр къэзытырэ лэмэ-псымэу унэм итым, унагъом цыф пчы-гъэу исым ыкыи итхагъэм бэ-клэ ялытыгъэщт. Электричест-вэм ыпкыи нахъ маклэу зытынэу фаехэм джакузир ыкыи нэмыкы пкыыгъохэу токыр нахыбэу зы-гъэстыхэрэр шагъэзыенхэ фаеу хуытх. Ау гъэмэфэ фэбэшхом кондиционерыр зыгъэфедэхэу, мазэм киловатт 300 фэдиз кызыфыкылэхэр зыдэуштыгъэу хуытх? Зэрэхурэмклэ, ба-ихэу, лъэклэ зилэхэр ары джы ахэр хэзыгъэнэнхэ зылыкышты-хэр. Лифтихэм апаи бэдэд аты-нэу хуытхы.

Мыщ дэжыым упчлэ къэуцу:

В. Путиным илээсым процен-ти 6-м ехуу къахамыгъэхонэу пшъэрылэу къазэрэафшыгъэр зыдэуштыгъэу гъэцэклагъэ хуытх? Д. Козак кызырлыуагъэмклэ, 2015-рэ илээсым кыщегъэжыа-гъэу псым фэгъэхыгъэу джащ фэдэ социальнэ шапхъэхэм ате-хъанхэу ары.

2014-рэ илээсым бэдзэогъум и 1-м зэкклэ шъолпырхэм элект-роэнергиеу ашагъэфедэрэр социальнэ шапхъэм темыгъэхъэ-гъэнэу Урысыем иполитическэ партиеу «Единэ Россием» джэ-псалъэклэ Премьер-министрэу Дмитрий Медведевым зыфи-гъэзагъ. «Единэ Россием» зэ-риллытэрэмклэ, мыщ фэдэ шы-кылэм удэгулэ хуытхэп ыкыи зэкклэ шъолпырхэр ащ зэу зэдытеб-гъэхъанхэу щытэл.

— Мыр лöff кызырлыкылу, мыщ фэгъэхыгъэу унашъо пшы-ным ыпэ лөфым икыоу зыщыб-гъэгъозэн, ащ даклоуи цыфхэм яфедэхэри кыдылэтытэгъэнхэ фае. Социальнэ шапхъэм тегъэ-хыгъэнхэм пае шъолпырхэм ежъ ялофхэм язытет елытыгъэу ар агъэпсын фае. Мы лөфым

фэгъэхыгъэу партием ипащэу Д. Медведевым тыдэгущылагъ ыкыи мы лөфыгъомклэ кыдыд-ригъэштагъ. Шъолпырхэр соци-альнэ шапхъэхэм атехъащтхэп, — ело Урысыем иполитическэ партиеу «Единэ Россием» и Генеральнэ совет исекретарэу Сергей Неверовым.

Адыгэ Республикэм уасэхэр ыкыи ахэм ягъэнэфэн кыралы-гъо еклопаклэ илэу гъэпсыгъэ-нымклэ и Гъэлорышлэплэ ипа-щэу Хьэлпэе Азэмат кызыри-луагъэмклэ, 2014-рэ илээсым бэдзэогъум и 1-м кыи-щегъэ-жыагъэу электроэнергием ыуасэ Адыгеим соми 4-рэ чапыч 20-рэ щыхуэнэу агъэнафэ.

— Социальнэ шапхъэм зэ-клэ шъолпырхэр тегъэхыгъэн-хэ фаеу уасэхэм ягъэнэфэнклэ федеральнэ кыулыкыу зэри-ллытэрэм зэхэмыфыгъэ лөфы-гъуабэ кыпыкыи ылээкышты. Джащ фэдэу шъолпыр пэпч мышкылэ ама-лэу илэхэри кыдылэтытэгъэн-хэ фае, — ело А. Хьэпаим.

КИАРЭ Фатим.

Кыунчыкыохъаблэхэу Мыекъуапэ щыпсэхурэм гухэкл ащэ-хуу я 85-рэ илээсым итэу Гыш Хысэ Ибрахымэ ыкыи идунай зэрихъожыгъэр ыкыи игупсэхэм, илахылхэм афэ-тхъаусыхэх.

Кыунчыкыохъаблэмэ яобществэу «Гугъэм» икомитет.

Іэкыб къралыгъохэм яцыфхэу тикъралыгъо ІофшлэккІэ кыхэзыхы-хэрэм квотэ ямылэу Іоф ашлэнэу зэрэфитхэ сэнэ-хьатхэм япчъагъэ мыгъэ кыхэхъуагъ. 2014-рэ илээсым кыщыублагъэу корреспондентхэу ыкІи кърэтынхэм язешаклохэу кърэкощыгъэхэм Іоф ашлэшъушт, ахэр зыгъэ-лэжъэштхэм квотэ кыда-хыныр ищыкІэгъэштэп.

Айдэмыр кызырлыуагъэмкІэ, 2012-рэ илээсым итыгъэгъээ мазэ и 3-м ІофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ ухъумэнымкІэ УФ-м и Министерствэ кыдыгъэкІыгъэ унашъо Іэкыбым кыкІыгъэ квалифицированнэ Іофшлэкохэм квотэ ямылэу лэжъэнхэ зэрэфитхэ сэнэхьатхэм яхылагъэм кыдыхэлъытагъэу, гъэрэкІо **нэбгырэ 18-мэ Адыгеим Іоф шашлэнэу фитыныгъэ аратыгъ.** Ахэм ащыщхэу нэбгырищыр — хъызмэтшлэпэм игенеральнэ пашэу, зыр — инженер шъхалэу, зыр — департаментым ипашэу, нэбгыри 9-р — кыдэгъэкІын ІофхэмкІэ инженерхэу, зыр — заводым ипашэу, зыр —

кІотэни альэкІышт. Кошын ІофхэмкІэ федеральнэ кыулыкъум икыутамэу Адыгеим щылажъэрэм изэфэхьы-сыжъхэмкІэ, икІыгъэ илээсым Іэкыбым кыкІыгъэ Іофшлэхэм якъешэлэн ыкІи ягъэфедэн фэгъэхьыгъэ Іизын 19 (2012-рэ илээсыр — 14) зэхэгъэуцагъ нэбгыри 134-мэ ателъытагъэу (2012-рэ илээсым пчъагъэр нэбгыри 153-рэ хъуштыгъэ). «Урысые Федерацием кы-хиубытэрэ чынапэм Іэкыбым кыкІыгъэ Іофшлэкохэр зэрэщылажъэхэрэм кошын ІофхэмкІэ федеральнэ кыулыкъур щыгъэгъозэгъэн зэрэфэе шыкІэм ехылагъ» зыфилорэ унашъо

Іэкыб Іофшлэкохэм тащэкІа?

Илээс кърэс сэнэхьатхэмрэ ІэнатІэхэмрэ язэмІлэужыгъуагъэ аухэсы. ИкІыгъэ илээсым пчъагъэр 59-рэ хъуштыгъэмэ, мыгъэ ар 62-м нэсыгъ. Журналистхэр зэрэхагъэхьагъэхэр ары нахьыбэ кърэзышыгъэр.

кошын ІофхэмкІэ федеральнэ кыулыкъум кыдыгъэкІыгъэм тегъэпсыхьагъэу икІыгъэ илээсым иаужырэ мафэ кошын ІофхэмкІэ АР-м икыулыкъу Іэкыб Іофшлэкохэм афэгъэхьыгъэ гъэгъозэн тхылъ 883-рэ кыылэ-кІагъэхьагъ (2012-рэ илээсым — 670-рэ).

ІофшлэнымкІэ зэзэгъыныгъэхэр зыщызпагъэуэгъэхэм фэгъэхьыгъэ кърэбарыр гъэгъозэн тхылъ 640-мэ кыралотыкІы (2012-рэ илээсым — 496-рэ).

Іэкыбым кыкІыгъэмэ Іоф ашлэным ифитыныгъэхэм кІуачІэ ямылэжъэу лъытэгъэнымкІэ тхылъ 31-рэ зэхэгъэуцагъ. Ар зыпкы кыкІыгъэр кърэкощыгъэхэм зэпахырэ узхэр зэрямы-ІэмкІэ, наркотикхэм зэрапымы-щагъэхэмкІэ ыкІи ВИЧ-инфекциер зэрапымылымкІэ тхылъхэр кошын ІофхэмкІэ АР-м икыулыкъу зэрэІэкламыгъэхьагъэхэр ары.

ІофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ ухъумэнымкІэ УФ-м и Министерствэ иунашъохэм адиштэу икІыгъэ илээсым Іэкыбым кыкІыгъэхэм республикэм Іоф шашлэн альэкІыным пачэ квотэ

Мы зэхъокІыныгъэр Урысые Федерацием ІофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ ухъумэнымкІэ и Министерствэ икІыгъэ илээсым итыгъэгъээ мазэ и 20-м ышыгъэ унашъо «Іэкыбым кыкІыхэрэ квалифицированнэ Іофшлэкохэм квотэ пымылэу УФ-м щылажъэрэм зэралэкІышт сэнэхьатхэмрэ ІэнатІэхэмрэ ягъэнэфэн ехылагъ» зыфилорэм кыдыхэлъытагъ.

Илээс кърэс сэнэхьатхэмрэ ІэнатІэхэмрэ язэмІлэужыгъуагъэ аухэсы. ИкІыгъэ илээсым пчъагъэр 59-рэ хъуштыгъэмэ, мыгъэ ар 62-м нэсыгъ. Журналистхэр зэрэхагъэхьагъэхэр ары нахьыбэ кърэзышыгъэр.

Урысыем кърэкощыхэрэм япчъагъэ илээс кърэс хэхъо. Кошын ІофхэмкІэ федеральнэ кыулыкъум кызырлыуагъэмкІэ, 2012-рэ илээсым квалифицированнэ Іофшлэ мин 44-рэ Урысыем кыхьагъэмэ, гъэрэкІо пчъагъэр фэдишкІэ нахьыбэ хъугъэ. Кыхэдгъэщын, квалифицированнэ ІофшлэкІэ заджэхэрэр кърэкощырэ хэушъхьафыкІыгъэ цыфхэу ІофшлэнымкІэ Министерствэм ыгъэнэфэрэ сэнэхьатхэр зылэкІэлъхэр арых. АхэмкІэ квотэ кызы-ІэкІэбгъэхьаныр ищыкІагъэп

ыкІи зыгъэлэжъэштхэм ящы-кІэгъэ пчъагъэм фэдиш кы-хьашъуштыр.

Кошын ІофхэмкІэ УФ-м икыулыкъу ичІыпІэ кыутамэу Адыгеим щылажъэрэм ипашэ ІэнатІэ зыгъэцакІэу, Іэкыбым кыкІыхэрэм ятхынкІэ ыкІи визэхэм ягъэ-хьазырынкІэ, Іоф ашлэнэу кърэ-

2012-рэ илээсым егъэпшагъэмэ, гъэрэкІо квотэ зыщымыщыкІэгъэ сэнэхьатхэмкІэ лэжъэнхэу республикэм кърэкІуагъэхэм япчъагъэ нэбгыриплыкІэ нахьыбэ хъугъэ.

экономикэмкІэ пашэу, зыр — къашырэм идэгъугъэкІэ инженеру, зыр — объединением ипашэу лэжъагъэх.

2012-рэ илээсым егъэпшагъэмэ, гъэрэкІо квотэ зыщымыщыкІэгъэ сэнэхьатхэмкІэ лэжъэнхэу республикэм кърэкІуагъэхэм япчъагъэ

кошыхэрэм япхыгъэ упчІэхэмкІэ отдeлым ипашэу Андзэрэкъо

ІофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ ухъумэнымкІэ УФ-м и Министерствэ иунашъохэм адиштэу икІыгъэ илээсым Іэкыбым кыкІыгъэхэм республикэм Іоф шашлэн альэкІыным пачэ квотэ 1439-рэ агъэнэфагъ, агъэфедатгъэр процент 58,5 - рэ (2012-рэ илээсым — % 66,8).

нэбгыриплыкІэ нахьыбэ хъугъэ. Кыхэгъэщыгъэн фадэ, фэдэ Іофшлэхэр зыгъэлажъэхэрэм адырилэ зэзэгъыныгъэм кІуачІэ еІэфэкІэ къралыгъом исынхэ фитых, ащ ипалэу лъагъэ-

тэ 1439-рэ агъэнэфагъ, агъэфедатгъэр процент 58,5-рэ (2012-рэ илээсым — % 66,8).

МЭШЛІКЪО Саид. Сурэтхэр Іэшынэ Аслъан тыхыгъэх.

СОЦИАЛЬНЭ ІОФЫГЪОХЭР

Семинар афызэхашагъ

Цыфхэм ясоциальнэ фэлэ-фашлэхэр афэгъэцэкІэгъэнхэмкІэ комплекснэ Гупчэу Мыекъуапэ дэтым унагъом, ным ыкІи кІэлэцыкІугъом яІофыгъохэмкІэ иотделение щылажъэхэрэм бэмышлэу семинар афызэхашагъ. Ар зыгъэхьазырыгъэр шІэныгъэхэм ахэгъэхьогъэнымкІэ Адыгэ республикэ институты ары.

Іофтхьабзэм кърэколлагъэхэм ашлогъэшлэгъоныгъ зыныбжъ имыкыгъэхэу психоактивнэ веществохэр зыгъэфедэнхэм ищынагъо зышъхьарытхэм, ахэм апыщагъэхэм Іоф зерадэлшлэн плъэкІышт амалэу кІэлэгъаджэхэм кьалотагъэхэр, кьагъэлэжъуагъэхэр. Мы Гупчэм ипашэ игуадзэу И. Татаренкэм ипсалэу щыхыгъэунафыкІыгъ цыфхэм ясоциальнэ фэлэ-фашлэхэр афэгъэцэкІэгъэнхэмкІэ

комплекснэ гупчэхэм пэшлорыгъэш Іофшлэнэу зэрэхьэхэрэм мэхъанэу яІэр зыныбжъ имыкыгъэхэр наркотикхэм апыщагъэ мыхъунхэмкІэ, бзэджэшлагъэхэр зэрамыханхэмкІэ. Гушылэм пачэ, кІэлэеджаклохэм языгъэпсэфыгъо лъэхъан зэрэзэхэщэгъэн фадэм, еджэплэ лагерьхэм яІофшлэн зэрэгъэпсыгъэмэ нахьышлум, зихэхъогъу кІэлэцыкІоу цыІэныгъэм чыпІэ кыин ригъэуцагъэхэр

гъогу тэрэз тегъэуцогъэнхэм япхыгъэ Іофыгъохэм ахэр игъэкІотыгъэу атегу-щылагъэх.

Семинарым хэлэжъагъэхэми, ащ изэхэщаклохэми кыхьагъэщыгъэ мыхэм афэдэ Іофтхьабзэхэм социальнэ ІофшлэхэмкІэ, социальнэ кІэлэгъаджэхэмкІэ, зэгурыІоныгъэ зэрымылэ унагъохэм Іоф адэзышлэрэ специалист ныбжыкІэхэмкІэ мэхъанэ зэряІэр, ІэпыІэгъу ахэр кызырафэхъухэрэр.

(Тикорр.).

МАФЭКЪО ЛЪЭПКЪЫМ кыызэрэхэкыгъэр кыыгъэшъыпкъэжъыизэ псэугъэ

Сипшыкыоу Бэрэтэрэ Мурат псаоу шылагъэм, мы илэсым мэзаем и 13-м илэс 60 хъуштыгъагъ. Ар кызытхэмытыжъыр илэсик мэхъу. Мурат ыцлэ дахэклэ мызэу, мытлоу Адыгэ Республикэми, Теуцожь райоными шырауагъ.

Мурат еджаплэм зэрэчлэхъэгъэ шлыклар сигуашэ (Тхъэм джэнэтыр кырет) гъэшлэгъонэу кытфилотэжыштыгъ. Ионыгъом иапэрэ мафэу, 1960-рэ илэсым, клалэхэр еджаплэм зышчычлэхъажыкхэрэм, хъаблэм шышхэм ахэтэу Мурати адэклуагъ. Ежъ ренэу зыдэджэгущыгъэ ягъунэгъу пшъэшъэжыи цыклоу Тыгъужь Фатимэ еджаплэм маклоти, зыкышчыригъэнэнэу фэягъэл. Пшъэшъэжыи кыгъоу Мурат классым дычлахы, готысхъагъ.

«О укъэклон фэягъэл, джыри уцлыкы, уныбжъ икыгъэл», — кыеушыиыгъ клэлэгъаджэр бэрэ, ау Мурат кыфычлэкыжыгъэл.

«Кло хъугъэ, зи етлоштэп, ежъ-ежыирэу езэжыи члэкыжыи», — ылауагъ клэлэгъаджэм. Ау Мурат еджаплэм кычлэкыжыи гухэлъ илагъэл, мафэ кэс емызэщэу ащ клэщыгъэ.

Мафэ горэм клэлэгъаджэм Мурат ятэ еджаплэм къаригъэцагъ ыкли кырылауагъ шъэожъи ем ыныбжъ имыкыоу аштэн зэрэфимытхэр, спискэми зэрэхэмытхэуагъ. Тым клалэм ылапэ кыуыбыти, ядэжъ кышъэжыгъ, ау шъэожъи цыклым лъэшэу ар ыгу кыеуагъ, бэри гыгъэ.

Пчэдыжым, клалэм игыи макъэ фэмышылэу, ным ричажыи районым ипашэ дэжъ кыуагъэ. Чэзыур кынысэи пащэм дэжъ зычлахъэм, лъэгъунэу илэр филотагъ, клалэр лъэшэу еджэ зэрэшлоигъом пащэр (Лъэцэрмэ ащышылэ) шигъэгъозагъ. Зи химылухъэу Лъэцэрыр директорым ыцлэклэ тхъапэм кытетхагъ клалэр еджаплэм аштэнэу, шъэожъиими кыфэлъэуагъ еджэгъэшхо хъунышъ, клалэхэр ригъэджэнхъу. А лъэхъаным клэлэгъаджэм осэшхо ратыштыгъ.

Мурат кыызэрэфэлъэуагъэр ыгъэцэклагъ. Еджаплэр дэгъоу кылуи, клэлэгъэджэ институтым хысапымрэ физикэмрэклэ ифакультет члэхъагъ. Ари дэгъоу кылухыгъ. Нэужым

еджаплэм илэсикхэ исэнэхъатклэ клалэхэр шыригъэджагъэх.

Пшызэ мэкъумэщ институтыри заочнэу кылухыжыгъагъэти, колхозэу Кировым ыцлэклэ шытым экономистэу лэфчишлэнэу рагъэблэгъагъ. Мурат еджаплэм кыызэрэлукыжыи

гъэр янэ лъэшэу ыгу кыеуагъ, «районым ипашэ кыызэрэфэлъэлогъэгъэ сэнэхъатэу зэригъэгъотыгъэм рылэжъэжыгъэл» ылуи.

Нэужым кыуытырэу Шевченкэм дэтыгъэ колхозэу КПСС-м ия XXIV-рэ зэфэс ыцлэ зыкыштыгъэм иэкономист шъхалэу ар илэсыбэрэ шылэжъагъ. 1991-рэ илэсым Мурат ыпкы кыкыкыклэ апэрэ лэхъэхэлъ хызмэтшлалэр Теуцожь районым цызэхэщэагъэ хъугъэ, ащ «Петровклэ» еджагъэх. Мыш Мурат итхъаматэу агъэнэфагъ. Чыплэ нэклым уиуцонышъ, хызмэтшлалэ зэхэлщэныр зэрэмыпсынклар Мурат кыгурылоштыгъэ, ау цыхъэ кыфэзышыгъэ цыфхэр кыызэрэщыгугъыхэрэр кыгъэшъыпкъэжыи ным ренэу ыналэ тетыгъ. АКХ-р зышчызэхыщэгъэ кыуытыр цыклым ыгъэкыгъ. Игууу пшынуу псэолъэ тэрэзи дэтыгъэл, ныбжыи клэхэм агу дэмылухъэу дэкыжыштыгъэх.

Ежъ Мурат экономист дэгъугъ, фэдэ кыызэхэкыштым ренэу егупшысэщыгъ. лэфшлэнэу зыпылым зыкыгъэлэтыгъэным, продукциеу кыахыжыирэр осэ тэрэкклэ лугагъэкыным ыужытыгъ. Илэсищ тешли, шъхъафитэу ыгъэфедэнэу мылькы илэ зэхъум, социальнэ лэфыгъохэм

язэшлохын фежъагъ. Клубыи икларыклэу аригъэшлыжыиыгъ, конторэ дахи зэтыригъэпсыхъагъ, районымклэ апэрэхэм ащыщэу кыуытырдэхсэм гъэстыныпхъэ шхъуантлэр ялэ хъугъэ, Мурат лэфэу ащклэ зэшлуи хыгъэр бэдэд. Трубуу давлэ

щадахыштыгъэх. Ащ ишыхъат мы сурэтыр (шыгъачъэм апэрэ чыплэр шызыуытыгъэ шым Мурат пэгъокыгъэу едэхашлэ).

Муратэ зэхэщэкло дэгъугъ, уасэ фэпшынуу, урыгушхонэу шытыгъ. «Джы кызнэсыгъэми шлыкэ игугъу ашыжыи, дахэклэ цыфхэм агу кыинэжыи», — ело Зинаида Землянкина. Мы бзылфыгъэр Мурат игуадзэу илэси 6 фэдизрэ лэф зэдашлагъ.

Мурат илахылыхэр, иблагъэхэр шлу ыльэгъуштыгъэх, осэшхо афишлыштыгъ. Тадэжъ кызыклоклэ, шхыпэр ынэмэ кыкыкышэу кыэупчлэщыгъ ышнахыжъ унэм исмэ. Янэ бзылфыгъэ дэхэхшоу, нэхх-гушхъу, сэмэркыур ыпэ итэу, уедэлу зэпытыгъэклы кылыорэм уемызэщэу кыбар гъэшлэгъонхэр кылыуатэщыгъэх.

Псыхъоу Мартэ ипсыхъаплэу «Былыхъу ипсыкыкы» заджэхэрэм пэблагъэу Мурат янэятэхэр шыпсэуштыгъэх. Псыхъахъаплэм кыыхъчырэ псым лъэсрыкы лъэмыдж тельыгъ. Гъэтхэпэ мазэ горэм псыр лъэшэу кыэкыуагъ, лъэмыдж цыклым ар кыкыкыуагъ. Мурат пчэдыжыи лэфышлэ клон зэхъум, ишхъэгъусэу Дарыеты кырылауагъ чэщым пкыкыхъэплэ лае ыльэгъугъэу, клалэхэр унэм римыгъэкыныхъу фигъэпытагъ. Хъаблэм тес клэлэцыкылухэр джэгухъу уарамым тетхэти, Хъазрэт цыкылури ахэм адэджэгъу шлоигъоу гъэу кыуублагъ, ными фэмышылэу унэм ритлупшыгъ. Сыхъатныкыо горэ тешлагъэу ягъунэгъу пшъэшъэжыи цыклоу Саидэ унэм кылыади, Хъазрэт нэккым ефэхы псым зэрэхэфагъэр кырылауагъ.

Ащ лыпытыу Дарыет унэм кыихъушъути, псым лулэдагъ, лъэмыджым тыхъагъэу зеплыхъэ, ау псыр рэхъат. Тлэкы тешлагъэу псы гузэгъу шыпкъэм пэлэ шлыкэ цыклым кыхэщэу ыльэгъугъ. Есыклэ ышлэрэп, ау ащ бэрэ егупшысэнуу уахътэ илагъэл, псым зыхидзагъ. Ащ члэхъэмэ, кычлэужыиизэ исабий зыдэщылэ чыплэм есыллагъ ыкли кыыхыжыиыгъ, унэм кыахыжыиыгъ. Тлэкы тешлагъэу шъэожъиер кыызэфэбэжыи «мам» ылуи кыэкуауагъ...

1998-рэ илэсым АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат хъунэу Мурат икандидатурэ кыгъэалъэгъуагъ, цыфхэм ащ дырагъэштагъ ыкли хадзыгъ.

Утхъамэтэныр псынклэп, ар зэкклэмэ апшъэ зэримыфэшъуштыр гъэнэфагъэ. Мурат а пшъэрылыр шытхъу хэлъэу ыгъэцэклагъ. Шысэтэхыплэу илофшлэн зэхыщэу, зипэщэ хызмэтшлалэм гъэхъэгъэ дэгъухэр зэрэригъэшлыгъэхэм пае Адыгеим имызакоу, Мурат ыцлэ дунаим шызэлъагъ. Ащ ишыхъат 1998-рэ илэсым Канар чыжыи кыкли Мурат ыцлэклэ егъэблэгъэ тхылъэу кыагъэхыгъагъэр.

Зэклары мыщ рагъэблагъэщыгъэн фаеп, Мурат фэдэхэу экономическэ лэфшлэгъэ дэгъухэр зилэхэр ары дунаимклэ кыахышпыкыштыгъэхэр. Адыгэ клалэу кыуаджэм шаплугъэм ыцлэ хыгъэхъунэ цыкылухъу Америкэмрэ Африкэмрэ азыфагу итхэм анэс лугагъэ. Ау лъэшэу ыгу кыеуагъ мыщ хэлэжъэн зэримылэкыгъэр. А охътэ шыпкъэм ехъулэу сымэджэщым члэфагъ инсульт кыеуагъэу.

Мурат цыф гушхоу шытыгъ, «сысымадж, зи сфэшлэжышъуштыгъ» ымылоу, лэфэу зыпылыр зэрэлыгъэкылотэщытм, лэф зыдишлэрэ цыфхэр зэригъэгъушлэщхэм ыналэ атетыгъ. Ащклэ зэбгъэпшэн пльэкыштыр илэпкы кыыхэкыгъэ лыхъужъэу Мафэкоу Урысбий ары. Мурат ренэу рыгушхоштыгъэ Мафэкоу лъэпкъым зэрэщышым. Зэцыклым ятэ кыыригъэлэуатэщытыгъэ Мафэкоу зэхъэу Урысбийрэ Шъау-Шъаурэ афэгъэхыгъэ кыбархэр.

Зэрэныбжыи клэм емылытыгъэу, Мурат акылышхо илагъ, цыфышылэу. Янэ ихъэдэгъэ фэлэфашлэхэр тыухыгъэу, ышыпхъухэри ыши зэкклэ зэхыгъэтлысхъэхы ариуагъ: «Тянэ цылэжъэпышъ, «тыщ тилэжъэп» шъулоу шъуэзэкылауу шъуымтысыжъ, тынэ зыщлэзм шукыи-зэрэкылотыгъэм фэдэу шъу-кыкыкы, тыщыпчэр шъорклэ ренэу зэлухыгъэщт».

Мурат ренэу зыкыгушлуштыгъэ, зыкылэчыфштыгъэ кыуачлэр кыыхъылыхъэщытыгъэ унэгъо дахэр кыычинагъ. Ыпхъу нахыжъэу Сусанэ Мыекыолэ къэралыгъо университетым иколледж шырегъаджэх. Сабый дэхитлы еплу. Хъазрэт полицием кыулыкыур щехыи. Анахыкыкыу Фатимэ Тэмыкыуае-мэ яныс, мыщи шъэо цыкылуитлы еплу. Мурат ахэр кылыгъэужыгъэхэмэ, тэтэжъ бай дэдэу зилытэжыштыгъ. Тхъэм джэнэт лъаплэр кырет.

БЭРЭТЭРЭ Шамсэт.

РАССКАЗ КИЭКИ

Непэ хыжъ уашъоба, лыжъ?

Кыымэфэ чылуэ, гъэстыныпхъэу кыафэнагъэр маклэти, лыжым цукур зэкылишлэ, пхъащэ мэзым кыуагъэ.

Унэм кыинэгъэ ныом лыжым икыэкыжыгъом ехъулэу щэламэри плырыплэу ыгъэжъагъ, кыалмыкышай стыр дэгъуи ыгъэхъазырыгъ.

Лыжыи кыызэрэтырэр шуабэу, емыжэжышъоу ныор кыалмыкышай стыр гоузым ешъуагъ щэлэмэ фабэри дишхызэ. Пхъащэ кыуагъэри кыэт зэпытына, сэхъыр ыпэккы-жаклэмэ атыришыхъажыгъэу, чыли лагъэу, кум изэу пхъэ кыышлэ, лыжыи кыэкыжыи. Ныом ар зельэгъум, шал фабэр зытыриубгъуи, унэм икыгъ.

Лыжыи гужыгъэкылауэ, ныоми кыпымылыуэ еужыи-рэу кур ыунэкыштыгъ. Лыжым зи кыызэримылорэм тлэкы кыыгъэгумэкли, игуапэ ышлэ шлоигъоу ныом ащ рилуагъ:

— А лыжъ, непэ ащ фэдизэу чылып ныла, хыжъ уашъоба?

Лыжым зи кымылоу пхъэр кум зэрипхыхъэгъэгъэ клэпсэр кыышты, ныор клэсэным рипхыгъ ыкли рилуагъ:

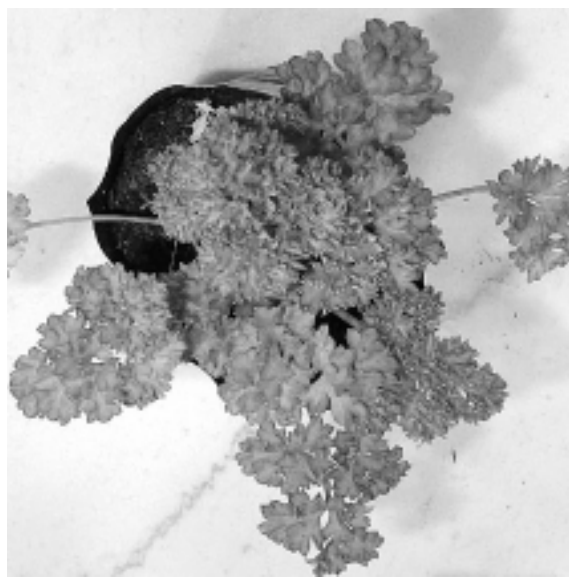
— Еплъ хыжъ уашъомэ, зыгъэфаб клэсэным уклэрытэу.

Кызытхыжыгъэр
ХъАУДЭКЪО Сар.

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

ТЫШЫКІЭРЭП, ау икъоу дгъэфедэрэн

Арэуштэу кысщыхуыгъ гъомылапхъэхэм ахалъхэрэ, изакъоуи ашхырэ кьон лъэпкъэу петрушкэм фэгъэхыгъэу народнэ медицинэм кыIORэм, ащ Iэээклэ амалэу илэхэм зызащысэгъэгуазэм. Шъыпкъэр пIощтмэ, ащ фэдиз шлуагъэ ащ хэлъыми сшлагъэп. УплъэкIунхэм кыызэрагъэлъэгъуагъэу кыыхагъэщырэмклэ, а кьон лъэпкъым бэу хэлъых углеводыр, витамин зэфэшъхъафыбэ, фолиевэ кислотар, эфирнэ дагъэр, нэмыкIхэри.

Петрушкэр дэу шхэхэрэм агъэфедэмэ, гъомылапхъэр нахь агу регъэхы ыкIи ащ «игъэжъожьынкIи» ишлуагъэ къэкIо. Ахэм ямызакъоу, мы кьон лъэпкъыр кызыфагъэфедэ нэхэм, шIум, жъэжъыхэм, гум яIэээгъэнымклэ.

Шъуфэсакъ! Петрушкэр агъэфедэ хуыштэп нэгъучIэгъ железам (поджелудочнэ железам) ыгъэгуэмэкIыхэрэм, анахъэу панкреатит зилэхэм.

Иэээклэ амалэу илэхэр

Къупшъхъэ зэрытпIэхэр мэузыхэмэ (артритыр)

* Пхъым (морковым), сельдереем ыкIи петрушкэм кълэфыгъэ псыр Iахъ-Iахъэу, 4:2:1-у, зэхэбгъэхонхэшъ, стэчанныкъо зырызэу мафэм щэгъогогъо уешъошт ушхэным ыпэкIэ.

* «Кудрявая петрушка» зыфалорэм ытхъапэ ыкIи ыпъэпсэ гъэгъугъэ упкIэтагъэхэм щайджэмышхым из кълэпхынышъ (тIури зэхэтэу), псы стыр стэчанитIу кIэпкIэшт, сыхъати 9-рэ щыбгъэтышт. Ушхэным ыпэкIэ джэмышхышъхы 2 — 3 уешъозэ мэфищырэ бгъэфедэшт.

Шъогъазэ (корь) хуыгъэхэм

Мыр кыызэузыгъэхэми петрушкэр IэпыIэгъу афэхъу. Народнэ медицинэм кыызэрилорэмклэ, петрушкэм ыпъапсэ (гъэгъугъэми хуышт) жъгъэу уупкIэтэнышъ, ащ щыщ щайджэмышхым изым псы гъэжъогъэ стэчан кIэпкIэшт. Дэгъоу ууцухъанышъ, сыхъати 6 — 8-м щыбгъэтышт, нэужым узыжъышт. УшхэнкIэ сыхъатныкъо иIэу щайджэмышхым изэу мафэм 3 — 4 уешъошт.

Нэхэр мэузыхэмэ

Петрушкэ тхъапэмрэ пхъымрэ кълэфыгъэ псыр зэхэбгъэхонхэшъ (1:3), мафэм тIогъогогъо стэчаным из зырызэу уешъошт.

Зэзымыжъо узыр («желчекаменная болезнь» зыфилорэр)

Петрушкэм итхъэпэ гъэгъугъэ е ащ ыкIэ гъэушкьоигъэу, грамм 0,5 — 1-м нэсэу, мафэм 2 — 3 пшхымэ ишлуагъэ къэкIощтэу еIо народнэ медицинэм.

ЖэкIощым мэ кыидехымэ

Арэуштэу щытэу зыдэпшIэжъымэ, петрушкэм ыпъапсэу кычIэтIыкыгъакIэм щыщ тIэкIу бгъэунэшкIумэ, а мэр ыгъэкIодышт.

Пщыныр (ныбэр ары)

Нэгъу-кIэтIый кIуапIэм кълэыекIэу жыр щызэрэугъоуеу ныбэр пщы хуыи петрушкэр кызыфэбгъэфедэн плъэкIышт. Ащ ыкIэ щыщ пштэнышъ, щайджэмышхым из дэгъоу бгъэушъэбышт ыкIи псы литрэ кIэпкIэшт. Ар сыхъати 8-рэ щыбгъэтышт чIыпIэ мэзахэм. СыхъатитIу-щы тешIэ къэс джэмышхышъхъэ щырыщ уешъозэ пшыщт.

ШъорэкIбыыр (ветряная оспа)

* КIэпэцIыкIум мы узыр къеутэкIыгъэмэ, петрушкэ тхъэпэ упкIэтэгъэ джэмышхышъхытIум псы гъэжъогъэ стэчанныкъо кIэпкIэнышъ, тIэкIурэ щыбгъэтынышъ, зыузыжъырэм ыуж щайджэмышхым из зырызэу мафэм щэгъогогъо ебгъэшошт.

* Джащ фэдэ кълэбзэу кызыфэбгъэфедэн плъэкIышт мы кьон лъэпкъым ыпъапси.

Нэкур къэуплъыжъыгъэмэ

Чъьер зэрымкIурэм кыыхэкIыкIэ нэкур плъыжъы хуыгъэмэ, мырэуштэу пшыщт: петрушкэ тхъапэхэр жъгъэу уупкIэтэнхэшъ, псыпс «дзыожъыхэм» арыплъхашт. Ахэр псы стырым хэбгъэоштых, тIэкIу ушъэбынхэм фэшI. «Дзыожъыхэр» кыыхэкIыжъхэу псыр закIэ-чъыжъырэм ыуж ахэр зэрэфабэу нэплэ зэфэшIыгъэхэм атэплъхаштых, такыкIи 3-рэ атэбгъэпIыштых. Ащ ыуж бзыуцыф такырэу псы чыIэкIэ гъэуцIыныгъэр нэхэм тIэкIурэ атэбгъэпIышт.

Шъхъацыр екIымэ

* Петрушкэм кыкIэфыгъэ псыр шъхъацышъом щыпфэшт.

* Мы кьон лъэпкъым ыкIэхэр дэгъоу бгъэушъэбынхэшъ, ары пакIошъ, хъаджыгъэми нахъышIу, щайджэмышхым изым хэпкIэ-штых касторовэ дэгъэ щайджэмышхышъхытIурэ спирт щайджэмышхышъхъэрэ. Ахэр дэгъоу зэхэбгъэкIухъанхэшъ, шъхъацыр тIэкIу-тIэкIоу зэгопхымэ, шъхъашъом щыпфэзэ пшыщт.

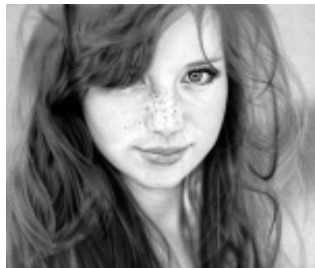

Стенокардие зилэхэм¹

* Петрушкэ тхъэпэ е лъэпсэ гъэушкьоигъэ щайджэмышхышъхытIум псы гъэжъогъэ литрэныкъо кIэпкIэнышъ, сыхъатитIу щыбгъэтышт. Нэужым узыжъынышъ, мафэм 3 — 4 (лъэпсэхэр арымэ бгъэфедагъэр) джэмышхышъхъэ зырызэу е стэчаным ызыныкъоу (тхъапэхэр арымэ) 4 — 5 уешъошт. Гъатхэмрэ бжыхъэмрэ арэуштэу пшызэ мэфэ 30-м узэIээжъымэ гумкIэ лъэшэу дэгъоу ары.

* Бжыныфышъхъэр уукъэбзынышъ, чэтыр зыхэжъукIыгъэ псым щыщ стэчанитIу ащ кIэпкIэшт. ТакыкIэ 15-рэ ар кълэбгъэжъонышъ, ащ кIэт лэпсыр кыкIэбгъэчышт. Нэужым бжыныфымрэ петрушкэмрэ дэгъоу бгъэушъэбынхэшъ, ащ хэлпхъажъыштых. УшхэнкIэ такыкIэ 30 — 40 иIэу ащ уешъошт.

Косметикэм зэрэщагъэфедэрэр

Шъорыогухэр зытетхэм

* Петрушкэ лъапсэр зыхэжъукIыгъэ псыр лимоньпсым хэбгъэкIухъанышъ, пчэдыжъырэ ыкIи пчыхэрэ нэгум щыпфэзэ пшыщт.

* Гъэтхэ-гъэмэфэ лъэхъанхэм нэгум шъорыогухэр

кытырипхъэу щытмэ, петрушкэ тхъапэу кычыгъакIэу гъэушкьоигъэмрэ щэ шIолугъэмрэ (щхыури хуышт) зэхэбгъэкIухъэхэу нэгум огъу-огъоу щыпфэзэ пшIымэ, ахэр нахь макIэ хуыштых. Ащ фэдэ маскэ зыпшIырэм ыуж унэм тIэкIурэ уисын фае тыгъэм ухэмыхъэу.

Петрушкэ тхъапэхэм псы акIапкIэу чэщ-зымафэм щыбгъэтэу, а псымкIэ зыптхъакIызэ пшIыми нэгур нахь кълэбзэ мэхъу. ЗыгорэкIэ нэгущыр плъыжъы хуыгъэмэ, ащ фэдэ псыр щыпфэмэ дэгъоу кълэу народнэ медицинэм.

Нэгум фыкъуадэхэр тетхэмэ

Нэгу кълэбзэм мафэм 3 — 4 щыпфэшт петрушкэм кыкIэфыгъэкIэ псыр.

НэКубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Тымышлэрэ ГЕРМАНИЕР

(Къызыкълэыклорэр мэзаем и 1-м къыдэкълэгъэ номерым ит).

Къэралыгъо пстэуми хъугъэ-шлэгъэ зэфэшхьафхэр къащэхуэх, зепэуцужыхуэи зэшлужыхуэи мэхуэ. Нэмыц къэралыгъори тлоу гошчыгъэу, лъэныкъуитлум азыфагу мыжъо дэпкъ лъагэ дэтэу илъэс 28-рэ псэугъэ. 1961-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу 1979-м нэс ар щытыгъ. Германием иправительствэ итхьаматэ гунапкъэм изэпырыклын къагъэпсынклэнэу цыфхэм къызарелом, палъэхэм ямыжэжхуэ, бгъуитлумкли дэпкъым цыфхэр къеклоплэгъагъэх. Ар къэзыухъумэщтыгъэ дэеклоплэхэм ашлэщтыр амышлэу зэклакхои, уплъэкълуплэ-зэпырыкълплэхэр къабынгъагъэх. Цыф хъугъэхэр зэфэчэфхуэ зепэгъоклыгъэх, етланэ, зыми унашъо къафимышыгъагъэми, дэпкъыр акъутэу рагъэжьэгъагъ.

Зыгъэлсэфаклоу Германием клорэ цыфхэм джы Берлин дэпкъыр альэгъужырэр. Ар зэрэщымылэжыр тэри тшлэщтыгъ, ау дэпкъым щыц тлэгъунэуи, тыклэрытынэуи хъугъэ, сурэти зыщытырдгъэхыгъ. Ар тлоу зэтэт тучанышхоу «Европейский центр» зыфалорэм члэт. Къызэрэталагъэмклэ, дэпкъым итыгъэкъохьаплэклэ гъэзэгъэ лъэныкъом сурэтышхэм ялэпэлэсагъэ бэрэ къыцагъэлэгъуагъ, ныбжыклэхэми сурэтхэр тырашлэхьэщтыгъэх.

Гумбольдт ыцлэ зыхырэ университетыр

Тыгъэкъохьэплэ лъэныкъор нэклигъэ.

Дэпкъыр щымылэжымыи, ащ щыщхэр музейхэм, лощлэплэ зэфэшхьафхэм ащыплэгъуштых, тучанхэм ащашэх. США-м ичылабэмэ — корпорациеу «Майкрософт» зыфилорэм иофис, ЦРУ-м иканцелярие, Рональд Рейган имузей, нэмыклэхэми ачлэлых.

Берлин дэпкъыр зэрыклоштыгъэ чыгум тытетыгъ, Бранденбургскэ къэлапчъэхэм адэжъ а шьолпырым тызэпырыкыгъ. Зэрэхурэмклэ, ФРГ-ми ГДР-ми ячыгухэм тарыкылауагъ.

Гъэшлэгъоны пшлэнклэ дэпкъым икыхьэгъагъэр километри 155-рэ зэрэхуштыгъэр. Ащ гъучыч зэхэщыхьагъэ зыпэлупыи, электричествэр зыщыпхырыкли, куоу дэтлыкыгъэхэри хэтыгъэх.

Берлин дэпкъым щыц мыжъо бзыгъ.

Хэхьоныгъэшлухэр нэрылэгъух

Тыдэ укылагъэми, къалэм зызэриушъомбгъурэр олэгъэу, анахъэу промышленностым хэхьоныгъэхэр псынклэу ешых. Къэралыгъуабэмэ яхолдинг анахь инхэм якъутэмэ 20 фэдиз къалэм зэрэщылажэрэр къыталауагъ. Промышленнэ хьызмэтшлэплэхэм чыгу гектар мини 3 лэпэ-цыпэ зэлаубыты. Концернышхоу «Siemens», «BMW», «Coca-Cola» зыфилэхэрэм нэбгырэ мин 25-рэ фэдизмэ лощ ашлэ. Къалэм къыщыдагъэклэрэ пкъыгъо пстэумэ япроцент 70-м нанотехнологиехэр

ащагъэфедэзэ къашых. Уамы хьопсэн плэклырэр.

Чыплэ гъэшлэгъоных, цыф кылаплэх

Театрэм е концерт горэм уклонэу Берлин угу къыщыкырэп. Бэрэ икъоу зэрэтымышлэрэм ар къыхэкынклы хъун, ау ащ тебгъэклодэщт уахътэм къыклоцл щыплэгъуштыр нахь къэоштэ. Мыщ аплшэрэ еджэплэ 15 къыщызэлухыгъ, студент мин 150-рэ фэдиз ахэм ащеджэ. Гумбольдт ыцлэ зыхырэ университетым тыщылауагъ. Урысыем щыц ныбжыклэхэм ащыщхэр ыкли къэралыгъо пстэумэ къарыкыгъэ студентхэр зэрэщеджэхэрэр къыталауагъ. Адыгэ клалэхэри ахэм ахэтых, еж

Германием шыпсэурэ адыгэ унагъохэм яклалэхэми сэнэхьат зэфэшхьафхэр щызэрагъэгъотых. Университетыр илъэс 200-м ехуыгъ зыщытыр. Мыщ К. Маркс, Ф. Энгельс, нэмыкл цыф цлэрылохэр щеджагъэх. А. Энштейн лощ щылауагъ. Тэ титхаклохуэ И.С. Тургеневырэм М.А. Бунинырэм лекциехэм щадэлулгъэх. Нэмыц лъэпкъыр зэшлужыи, зыщызэхъабыгъэм къыщегъэжьагъэу Гумбольдтскэ унитверситетыр шлэныгъэм и Гупчэу Берлини, зэрэ Германиеуи щалытэ.

Музейхэм япсыгъэхъун

Музеибэ а зы чыплэм щызэхэтэу къэралыгъуабэмэ ащыплэгъуштэп. Берлин ахэр тфы хуэхуэ, «музейхэм япсыгъэхъунэклэ» яджэхуэ, щызэготых. Ахэм ачлэлъ баиныгъэр цыфлэпкъым зэрэщытэу иклэнэу алытэ. Зэклэми уачлэхьан хуэмэ, мэфитлу-щыр ыхьышты. Бодэ имузей изакъоми, апэрэ илъэс мин 6-м цивилизациеу гъогуу къыкълугъэр щызэбгъэшлэн плэклышты. Пергамскэ музеир зыфэдэ къэмыхуыгъэу гъэшлэгъоны. Мыщ Тыркуем, къалэу Пергам пэблагъэу къыщычлэтыкыгъэу «алтарь Зевса» зыфалорэр члэт. Джащ фэдэу, Мысыр къырашыгъэу Нефертити ибюст музеир къегъэбаи. Ар бэшлагъэ Мысыр зэригъэгъотыжыи зышлэигоу, ау нэмыцхэм аратыжырэр. Къэтлэгъуыгъэ чыплэ гъэшлэгъонхэм ащыщэу идэхагъэклэ унэ пстэумэ ашъхьадэклэу ыкли тызыумэхьыгъэу къахэкыгъэр Берлин дэт кафедральнэ чылысышхор (соборыр) ары. Сыд фэдэ къэралыгъо укыкыгъэми, сыд фэдэ дин олэжымыи, мыр угу римыхьыни, умыгъэшлэгъони плэклырэр. Зычлэт унэр акъутэуи, агъэстэуи къыхэкыгъ, ары

Мендельсон иордэун.

Нефертити ибюст.

пэпчэ иклэрэклагыи, ихьырахьышъагыи хагъахъоштыгъэм фэд. Ар плэгъун фае! Нахьыбэрэ укларыты къэс нахь гупшысабэ уегъэшлы. Уеплынкли уезэщырэр, укыкларыкыжынуу уфаеп, плэгъухэрэм ижырэ лъэпкъхэм якультурэрэ яархитектурэрэ уафащэжыи. Готическэ шы-

фи, уни, чыгуи, тыгыи — зэклэ зы дунаим щыщых, зы хабзэклэ мэлэсэху, ащ ыцлэр шлугъэу, зэгурылоныгъ, мамырныгъ. Джахэр ары дэхагъэр къэзытырэр, дин пстэуми альапсэр. А дэхагъэр ары чылысышхоми укыкларызымыгъэклыжырэ. Соборым нэбгырэ минитлу

Берлин икафедральнэ чылысышху.

клэм тетэу шлыгъэ. Готикэм ылъапсэр бгъэдэхэныр, плэтыныр, уклэхъопсыныр арых. Тыдэкли аркэхэр, колоннэхэр, лепкэр, сурэт хьалэмэтхэр дэгъу дэдэу шлыгъэхуэ цыолэгъух.

Уеплэ зэпытыгъэми угуклэ упсынкл. Етланэ гупшысэ зэфэхьысыжыхэм яклэхуэу дуннаир зэкълужьэу Тхьэм къызэригъэшлыгъэм фэдэу чылысыр зычлэт унэри архитектор инхуэу зыгъэпсыгъэхэм ягукъэкл зэрэтыхыгъэр къыбгурэлэ. Цы-

члэфэ. Орган ин члэт, иалтарэ дышъэпс егъэшъауагъ. Чылысым ыпашъхъэ гъэхуэ шхьонтлэ дахэ ит, ыгузэгу псыкъефэх ишлыхьагъ. Мы чыплэм Тхьэм ущелъэлумэ, узыфаер къыбдэхъоу ало.

Зэклэ зэхэтэу плэгъурэм ушъхамысэу идэхагъэ плотэнэу уешы. Ары ар архитектурэмклэ искусствэм иналмэс-налкыутэу зыкылапытэрэр. Ащ фэдэ дэхагъэм зыфэбгъэцыкълуныр емыклоп.

Улыкылатэ къэс къалэм ордэунэхэр, музейхэр, уахътэм диштэу (шъхьарыклэу плэми ухэукоштытэп) шлыгъэ псэуалэхэр щыолэгъух. Ахэм ащыщых мэшлукъогу станцияклэу ашыгъэр, Мендельсон иордэунэ, Дунэе культурум и Унэ. Джащ фэдэу Берлин клэным, клэлэцыкълухэм, пивзэм ямузейхэр дэтых.

Нэмыцхэм ящылаклэ щэфэным чыплэ ин щеуыты. Спортзалхэм, тхылъ ыгъыплэхэм, тучанхэм, музейхэм уахътэр ащагъэклоныр яклас.

Берлин — къэлэ-музей, зыгъэпсэфыплэ чыплэ. Чыгхэр, къэгъагъэхэр, скверхэр бэрэ уапэ къефэх. Мыекъуапэ угу къагъэклы.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.
(Джыри къыкълэыкълэушты).

(Кызыклэлыкларэр мэзаем и 5-м

кыйдэклыгэа номерым ит).

Ащ фэдэ гупшысэхэм джы-ри нахь лъэшэу пшлэшъ къа-гъэху уигупсэ унэ, уионджэкъ лугъо нахь лъаплэ зэрэщымылэр. Ахэр зымылэжыху къэнагъэм егъашлэми ыгъотыжышхтхэп. Тымрэ нымрэ ятэжхэм яакы-лышлагъэрэ апсэ ифэбагъэрэ кызышаухымэрэ яунэ гупсэ иэстетикэ джауштэу поэтес-сэм егъэпсы. «Ным иорэдхэр» зыфилорэ циклэр пшэхьэпэ дэд — ар пхъум янэ шу зерилъэ-гъурэмрэ ащ зэрэфэразэмрэ ясимфониеу, анахь гузэхашлэ куухэри, гупшысэхэри зыхэб-лагъэху плытэ хьушт, ау ахэр гум еклухуэ ыкли ар къагъэ-бырсырэу зыжынчыхэрэр темэ шхьалэм — ным шлупгъоу ильфыгъэхэм афырилэмрэ ежъ ахэми ныр шу зэралъэгъурэмрэ

итхыдэ зэхелъхэ, ным ищылэ-ныгъэ шыщэу фэшхьаф лъэхьа-нэхэр лирическэ сюжетым кы-щызэлуехых ыкли гугъэуэз лъэ-шыклэ, нэпсынчъэу ыкли бзэ-мылоу ыгъаеэз, ащ ищылэныгъэ гъогу икылотыкын еухы:

Чыр агъэцэлэу макъэ иклыгъэу

Лъфыгъитфэу уилэр о кыпфегъых,

Данэм иданэр кыюуб- гъохыгъэу,

Хые бзэмылоу плуаблэм утелъ.

Бзыу бгъэгугъэу, тьянэ лущаб,

Такыкь зауэлкэ урахы- жъэшт... («Гуцылэр лэзэгъу», н. 71).

Ным ехыылэгъэ циклэм ав-торыр дэгъоу хэгупшысыхьагъ, ыгъаеэз янэ зэригъэклетэжы-гъэм герой бзылфыгъэр ежы-ри ны ышлыгъ, джы поэтес-

хэа пытэ телъ ынапэ ыкьо зэрэтыримыхыштым, кызыри-мыгъэу кытэжыштым, кызы-щыхуыгъэу, зыцаплугъэ унэм иджэныкьо машо жъалымыгъэ зеклуаклэ зэрэрымтэкъухьа-штым, ным ынапэ емыкь кы-зэрэфимыхыштым, кызыри-мыушхьакуштым. Психологиче-скэу ащ мэхъанэшхо зыкылэр ыкли зыклагъэшлэгъоныр ным фэгъэхыгъэу пхъум игупшысэ-хэри ыгу изытети зэтефэхэшъ ары: пхъум гъунэнчъэу ныр шу елъэгъу, аныбэ щизэу клэлэцы-кьлэхэр ыгъэшхэнхэм пае ащ кынэу пэкълэпырэр ыкли ылитлу гъэпсэф зэрямылэр ащ елъэгъу.

Ау зэклэ ахэр зэгъэулуужы-гъэу узьплъыкьлэ, а охтэ дэ-дэм гушхогъэ-гупытагъэу зэрэ-щытыр кыгурылоным пшэшьэ-жыиэм иакъыл лъылэсыштыгъэп.

Ау уахтэ теши, ным ычы-плэ ежъ зеуцом, нэмыкьлэу кы-

хэр, щагум дэт псэуалъэхэр — ахэр зэклэ икълэцыкьлугъо епхыгъэу ары ыгу кызырэр-кыжыхэрэр — агъэлъэплэнхэр зифэшлэшэ клэнхэу, нымрэ тым-рэ ягукъэбзагъэрэ ялфыгъэхэм шлупгъоу афырлагъэмрэ агу кызыгъэкьыжыхэрэ, агъэлъэплэ-хэрэ пкыгъоухэу ары нахьклэ; гукъао пщымыхьун плъэкьырэр ахэр зэрэкледжышхтхэр, ауми, ежыхэр ялфыгъэхэм агу кьенэжых, ялэшагъэхэм ащыш-хэри кьэнэх: нымрэ тымрэ зы-щыпсэуштыгъэхэ унэм ычыплэ-клэ джы чырбыш унэ щагум дашыхьагъ, ауми, кьэнагъэх:

Псынэ кьуаеу кыйдэнагъэр, саянэ ылэ зэрычъагъэр...

Мыжэ сынэу едзыхыгъэр, саянэ пкынтэ кызыфехыгъэр...

«зэклэ ахэр сыгу шыщы ла- хых, згъэлъэплэрэ сибайны- гъэх, сарыклэ ахэр гъунджэх, саянэ-саянэхэм ясаугъэтых».

ри кызылухымэрэри, лъэпкыи-ишлогъэ шхьалэхэм яухьума-клори. Унэр зышагъэушхт чы-плэм пчэгъур члэзысэрэр хуль-фыгъэр ары, бзылфыгъэм дэп-кыхэр еих, унэ клоцыр зэ-регафэ.

«Синасып» зыфилорэ циклэм Хьунэго Нурыет кыщегъэлагъо клэлэ ныбжыкьлэ кызырыкьлоу, лэжъакуоу, шу альэгъурэ кла-лэм ыкли ныбджэгъум иобраз. Ар джащ фэдэу дзэкълэ ыкли нахьыплэм фэдэу зеклошыу, унэм (унагъом) иухъумакьлэ, зэклэ унагъом исхэм ар шу альэгъу, шхьэкьафэ фашы, ежыри ахэр зэклэ шу елъэгъу, шхьэкьафэ афешы. Зыгорэклэ ар зыфэдэ щымылэ, зэкълэри зыкълэопсырэ кьэу-гупшысыгъэ клэлэна? Хьау, ауми... Хьунэго Нурыет кы-гурэлэ унагъом кыхьухьан ыльэкьышт зэгурымылоньыгъэ-зэ-демыгъэштэныгъэхэр, зэщыхъ-гъу инхэр. Мыщ дэжыи Хьу-нагом игерой бзылфыгъэ кы-хихырэр кызырыкьлоу мыгъэ-сыгъэу, ау зишлагъэ кьэклорэ зеклуакьлэ: бзылфыгъэр лущэу ыкли щэлагъэ хэлъэу шытын-фае унагъом исхэм зэдырагъа-штэу ыкли шхьэкьафэ зэфа-шыхъэу цыгъэпсыгъэным пае. Ащ фэдэ шэн-зеклуакьлэр уна-гъом мамырырэ зэгурыложы-ныгъэрэ ильыиэхэм пае зэрыгъо-зэнхэ фэе шапхъэуи ар плытэн плъэкьышт. Зэклэ а кьэтулагъэр усэхэм атеплъ зыфэгъэхыгъэр, ахэм ялэкьлэ дунай нахь лъ-жъоу, нахь зэфэшхьафыбэу, — моуштэу къапломэ нахь тэ-рээ, — нахь лъэныкьуабэ кы-зэлъиубытэу гъэпсыгъэ. Шу-лъэгъуныгъэр — лэпэлэсэны-гъэшхо зищылэгъэ гузэхашлэу щыт: «есыклэ зымышлэрэр псым ытхьалэ хабзэ, тэри псыхьом ичыплэ зэфэшхьа-фхэм псым тащитхьэлагъ», «аджалым цыфым ыпсэ зэ-рэлъиухырэм фэдэу, тэ тишу-лъэгъуныгъэ ичыплэ зыгъэ-гъэ». А гуцылэхэр «шулпэ-гъуныгъэм цыхьэшлэгъу ухьу-макьло ищылагъ» зыфалорэм фэгъэхыгъэ гъэсэпэтхыдэу плытэнхэ плъэкьышт. Шэн-зеклуакьлэм ишапхъэу ар хьу-рэр, ар зыфэдэ хьурэр по-эзиеу, шу зэралъэгъурэ нэбгыритлэм язэфыштыкълэхэм ялрикхэшхоу ары. «Кыпфес-хыхынышъ, мазэр тыны лъаплэу кыюостын», «о зы-закъом пай нылэп тыгъэр кызыфепсыштыр», «о укъэ-щыхыпцымэ ары нылэп ащ дыригъаштэу чыгуыр кьэгагъэ зыхуыштыр» — ей-ей, сыд фэ-диз гуцылэ пшхьаплэа шулпэ-гъуныгъэм фэгъэхыгъэу къа-луагъэхэр, ау ащ фэгъэхыгъэу мары Хьунэго Нурыет кыло-рэр: «Хульфыгъэ шыгъын-хэу зыкылынхэ фаеу лэджэ-ным ильхэм о пфэшлу хьун джанэхэр ахэлъэу кыисло-шы» — ау ахэм кьакълэпэкьло тызэмыжэгъэхэ мыщ фэдэ гу-цылэхэр: «Зигъэ хуыгъэ сэ-нашхьэм фэдэу садым ушы-зеклоныр» — ашхыным пае енэцлынхэу арэп а сэнашхьэм игугъу кызыкылышхэр, мыщ дэжыи поэтессэм метафорэ гъотыгуаи цигъэфедэрэр — ащ игупшысэхэм атегъэпсы-кыгъэу уепллымэ, имэхьанэ мары зыфэдэр: авторым иге-рой бзылфыгъэм шу ыльэгъу-рэ клэлэм щыкълэгъэнчъэу ыкли, анахь мэхъанэ зилэр, лэры-шыгъэ гори хэмылэу, чыгум кыщыкыгъэу зигъо хуыгъэм фэдэу шытынэм пае чыгум ыкли уашхом, тыгъэм ыкли жыи зэклэ кьуачлэу ахэлъ-хэр ежъ зыхышагъэхэу ары. (Джыри кыкълэлыкьлошт).

Адыгэ поэзием инепэрэ лъапсэхэр

ЩЭШІЭ
Казбек

япхыжыгъэхэмэ ары. Хьунэго Нурыет зыпари кыуигупшысы-рэр, усэ сатырэр образэмкьлэ, гум кьинэжыхэрэ метафорэ-хэмкьлэ ыгъэкълэрэклэнхэм пы-лъэп. Зыгорэклэ ахэр текстым кыыхафэхэми, ар кызырэрэгу-лоштыр ащ фэдэ гуцылэхэр арых нахьклэ, фэшхьафхэр а-зы сатырэм кьемыкьлэушху ары. Зэфэхысыжыгъэу кьэ-плон зыхуыкьлэ, метафорэхэр, эпитетхэр, зэгъэпшэнхэр, фэш-хьафхэри гуцылэ кызырыкьлохэу, сыхьат пэпчэ зэхэтхьэхэрэ адыгэ гуцылэхэм афэдэу мэхъу-жыхы. Н. Хьунагом илирикэ ишъэф инэшан ар: шыкьлэ (амал) шъэф горэмкьлэ гуцылэ-хэм яапэрэ мэхъанэ купкьлэ кьегъотышъ, ар зэригъэфедэ-рэм ишлагъэкьлэ кызытегу-щылэрэр гум кьинэжыу, нэм кыкълэуцоу тапашхьэ итэу кьешы. Анахьэу уналэ зытеб-гъэтын фаер а макъэ шъэфыр зэхэлхыныр, гуцылэхэм кьахэ-лыдыкьлэрэ налмэс-налкьутэхэр плъэгъунхэр ары: «Нэф кьэ-шынклэ джыри бэ кьэнагъэр, ау о плэхэу гъужыгъэхэмкьлэ мэлэшлушхо кызыпыхырэ хьалыгъур хьакум кьихохы-жы, зэдэпэгъоу джэхашом телъ клэлэцыкьлэхэр кьэмы-гъэушынхэм пае, шъабэу уте-уцозэ озекьло, хьакупчъэм кыйдэпсырэ нэфынэм упхы-рыплъызэ, цылъэпэд фэбэ-хэр тфэохых». Мотив шхьа-лэм изехьакухэу мыщ дэжыи (фэшхьаф усэхэми) шыщыт-хэр ным ылэху ренэу лэф горэ зышлэхэрэр ары. «Хэт пая?» — плуу уеупчымэ, поэтессэм занкьлэу джэуап кыуитыжышхт: «Тэщ пае о тфэпшлэн угу хэлъыгъэм гъуны-нэзи илэп, пилтлу гъэпсэфыр зыфэдэр амышлэу ренэу зыгорэм пы-лтых». Етланэ, ошлэ-дэмышлэу, ау имэхъанэ зэрэкуумкьлэ, умы-гъэшлэгъон умылэкьынэу зэ-фэхьысжь ащ кьыкълэпэкьло: «Плэхэм яфэбагъэу мыупэб-жыагъэр клэлэын фэбэу тэ тфэхуыг».

Сатырэм сатырэр клэлэыкьлоу Хьунэго Нурыет (ным ехы-плэгъэ циклэм усэ пшы зау-лэ хэхэ) янэ е ным ехы-лагъэу ежъ кыылэкълэыгъэу

сэм кыжэдекьлэрэ гуцылэ-хэмкьлэ ным ехыылэгъэ тхы-дэ-симфониеу лъегъэкьуатэ, ыгоу гумэкьым ымыбгынэрэм икьытеокьлэ исабийхэм ящы-лэныгъэ шыщ мафэ пэпчэ хи-гъэунафыкьлэ. Нымкьлэ клэлэ-цыкьлэхэр сыдигъокьлэ зэрэкьлэ-лэцыкьлэхуэ кьэнажыхы — цы-кьлэхуэ, кьулайцызхэу, ренэу ным илэпылэгъу ящылагъэу. Мары ным ыкьоу дэз кьулы-кьум ащэрэм рилорэр:

Хьурэп сэ сшлэшъы кьэ- тэмэ цыкьлоу

Гъэмэфэ мафэм кыисфы- гоклэгъэм,

Къэгагъэм пкылашъэу кы- зэлъиштагъэм

Кыирицэхыжъэу джы кы- пыкьлагъэу.

Хьурэп сэ сшлэшъы ины ухуыгъэр,

Плэпэ зыстлупщрэм утемы- фэныр (ар дэдэм).

Джауштэу плэшлэгъум плэшлэ-гъур плэужым плэужыр клэлэ-кьлозэ, адыгэ унэшхоу (унэгъо-шхоу) зэкьлэ шыпсэухэрэм алэ зэкьлэдагъэу зыщышлэхэм лъэпкь нэшэнэ шлагъохэр зэ-пымыухэу шызэлэпахых, ащ фэдэ унэм шу зэралъэгъухэу ыкли зэфэгумэкьыжхэу, шхьэ-кьлафэ шызэфашлэу, анапэ, яна-мыс щагъэлъаплэу, ным ыкли ащ гуцылэу ратыгъэм афэшып-кьэхэу шаплух:

Мэху сэ сшлэшъы шып- кьагъэу пхэлъыр

Щылычы лашъэу зэрэуи- лэщтыр.

Мэху сэ сшлэшъы уищыт- хуу напэ

Уидышъэ клэнызэ кыизэ- рэлхыштыр.

Мэху сэ сшлэшъы фэбэу остыгъэр

Пкышъолэу уилэм зэрэ- хэлъыштыр (ар дэдэм).

Гуфалпэу ухэмыплэмэ гу зылпымытэрэ зэхьокьыныгъэ циклэм фэхуыгъ: ащ иапэрэ клэлэныкьло клэлэцыкьлэр, пшэ-шъэжыиер зидунае зыхьожы-гъэм янэм ычыплэ мэкьлэ-макьлэу еуцошъ, ным ипшэрылхэр ыгъэцакьлэхуэ фежъэ. Джащ кышыкьлэдзагъэу ным ымакьэ нахь пытэу, пхъэшагъэ горэ кыыхафэу хуыгъэ, шлэшхуны-гъэ хэлъэу мэху: ным ицы-

плон хьумэ, пхьур ны зэхьум, герой бзылфыгъэм гу зылы-тэщтыгъэ нэшэнэ пчъэгъабэ ежыри кыыхафэ хуыгъэ: гуш-хогъэ-гупытаги, щэлагы, фэш-хьаф шэн-зеклуакьлэр армырэу, джащ фэдэ шыпкьэу зеклон зэрэфаем ицыхъэ пытэ зэрэ-телъыри, ыкьо гу кылыммы-тэу, зэкълэри ышэчыным ыкли зэпичыным зэрэфэхьазырыри. Шыпкьэ, зэкьлэ ахэр пэкьлэ-кьынхэм зыкыфэхьазырыр ыкьо шу зэралъэгъурэр ары. Блэ-кыгъэ уахтэри, тапэкьлэ кьэт уахтэри зэзыпыхэрэ лудэнэкьлэ псыгъо дэдэр, нэмыкьлэу кьэплон хьумэ, лэпкъом илэужышымэ кьагъэшлагъэм кыкьлоцлэ духовнэ ыкли нравственнэ клэнэу зэлуа-гъэлагъэр ары а лудэнаклэм зэрипхыжырэр. Ракети, аэро-дроми яхьылагъэу Хьунэго Нурыет ытхырэп. Мифологие пшысэмэ кьахэфэрэ иныжыхэри илирикэ хэлпэгъошхтхэп, зэкьлэ ытхыжэрэр зэхьылагъэхэр цыф-хэр е лофыгъо кызырыкьлохэу мафэ кьэс тызэрихьылэхэрэр ары, ау а кызырыкьлохэу зы-фатлэхэрэр пытэу ячылплэ зэрэ-ригъэуцагъэхэм ишлагъэкьлэ, узыфэе гупшысэр — ракетэр ошбогум ибыбэн ыльэкьышт. Ыкьо зэрэжэрэр пштэмэ, джащ фэдэ кьабзэу фэшхьаф хэтырэ ни ыкьо ежэ, джащ кыыхэкьлэу ащ ицыхъэ зытелъ хуыгъэр ны минэу акьомэ яжэхэу чэщыжы-ехэр изыхьхэрэм кьо миным шыщ горэ ежъ ипчъэ кытеон зэрилъэкьышхтхэр ары:

Фэсшлэштэп сипчъэ сэ сыцэлэфэ,

«Кьэблагъэр» ренэу слупэ телъышт.

Симыхьамелэ апэзгъохыфэ, Сынасыпышлоу зыслытэ- жышт (ар дэдэм, н. 87).

Зэфэхьысыжыгъэу кьэплон хьумэ, зэкьлэ цыфым ыгу нахь пэблагъэхэм зыи пэпшыи умылэкьынэу ыгъэлъапэхэрэм ятамыгъэу шытыр кызышыхъу-гъэ унэу янэрэ ятэрэ зыщып-сэуштыгъэхэр ары. Хьунэго Нурыет игерой бзылфыгъэ егъэлъапэхэу унагъом, унэгъо хьызмэтым шызэрахъштыгъэ пкыгъоухэу, лэмэ-псымэхэу янэрэ ятэрэ агъэфедэштыгъэ-

Мыщ дэжыи а гуцылэхэр кызырэрэгурылонхэ фаер блэ-кыгъэ лъэханым авторыр фэ-зэщэу арэп, егъэшлэрэу чинэгъэ ильэлэ цыфхэр ыгу кыгъэ-кыжынхэм пае нахьклэ — ахэр зыщымылгъэужыхэрэ дунаир ашкьлэ гопэгъу ыкли агьынэжыгъэ унэр нэкьлэу кыыцхэу.

Унэ рэхат гохъэу Хьунэ-го Нурыет кытыгъэлъэгъуыгъэу, ащ игерой бзылфыгъэ ыгъа-шлорэм шызэрахъштыгъэ пкы-гъо пэпчэ ичыплэ шылэ ыкли ауштэу зэкьлэ зэдиштэу зэрэ-зэгъэфагъэр зыукьон фитыр ежъ бысымгощэ закьор арэу кыпшлэшы. Ауми, духовнэ шлогъэ иным «лълэсымэ» зышлэгъо постэри ащ ихьан фит. Плэуж пчъагъэмэ ялы-кьлохэр ащ иархитектурэ кы-зэрыкьлоу яакьырэ ялэпэлэсэны-гъэрэ халыхьагъ, ильэс мин пчъагъэм лъэпкыи зэлуигъэ-кьлэгъэ акьылышлагъэм ыкьлоцлэ кьегъэлъапэ ыкли кьегъэфа-бэ. Герой бзылфыгъэр джы а адыгэ унэм шыпсэун фаеу хуыгъэмэ, лъэпкыи духовнэ шлагъэу зэлуигъэлагъэм кыизэ-рэкьырымьгъэчыным зэкьлэ ыкьуачлэ рыхьылэшт. А унэр осэнчъэу зэрэщытыр тхыль-еджэхэм ашлэшъ ыгъэхьуным пае ищыкьлэгъэ гуцылэхэр ав-торым кьегъотых: ар гъэлъэ-плэгъэн зыкыфаер ежъ иеу, адыгэ унэу зэрэщытым паеп — зэкьлэ лъэпкыи зэрыгушхо-рэр ащ кышыхуыгъэхэшъ ыкли шаплугъэхэшъ ары нахь.

Поэтессэр жыи хуыгъэ шэн-зеклуакьлэхэм зыкли дахьыхы-рэр — фэшхьаф шыпкь — тлэкьлэ лущыпцыкьлэрэм фэдэу, сэмэркьэу шъабэр игъэгъусэ-жыгъэу яплыи унагъо зилэ бзылфыгъэхэу зэрэфаехэу ялыхэр зыгъэлорышлэхэу зышло-игъохэм. Ау а сэмэркьэу шъа-бэм мэхъанэшхо зилэ гупшы-сэ пкырылы ыкли а гупшы-сэм ишыпкьагъэ бзылфыгъэм ышхъэ кыыхыхын ымылэкьлэу ышлэрэ лофымкьлэ кьэушыхьа-тыгъэ мэху — ижъ-ижыжыи кышыкьлэдзагъэу хуульфыгъэр ары унагъом ышхьэр. Ушы-цынэн фаеп ащ, ау шхьэкьафэ фэшлыныр ищылагъ, сыда-плэмэ ары унагъор зыгъашхэрэ-

ОЛИМПИАДЭ ДЖЭГУНХЭР

Шъачэ щэкlox

ТелефонкIэ кьатыгь. Адыгэ кьэралыгьо университетым ильэпкь ансамблэу «Нартым» ихудожественнэ пашэу, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ юфышIэу Шагудж Казбек Олимпиадэ джэгунхэм еплъыкIэу афыриIэм кьытегушIэнэу тызельэIум, артист цIэрыIохэр, культурэм илофышIэхэр ыпашьхэз итыгьэх.

— ЗэлукIэгьу гьэшIэгонхэр непэ тилагьэх, — кьелуатэ Шагудж Казбек. — Урысыем и Правительствэ итхьаматэ игуадзэу Дмитрий Козак, Краснодар краим иадминистрации ипашэу Александр Ткачевыр, ащ иапэрэ гуадзэу Хьатыу Джамболэт, нэмыкIхэри Адыгэ Унэм шыагьэх, тиконцертхэм, кьэгьэ-лэгьонхэм яплъыгьэх.

— Адыгэмэ ятарихь чIыгу Олимпиадэ джэгунхэр зэрэщыкIохэрэ кьылуагь Александр Ткачевым, — зэдэгущыIэгьур К. Шагуджым лъегьэкIуатэ. — Адыгэ культурэр зэрэбаир дунайым нахь дэгьоу щашIэным Адыгэ Унэр фытегьэлсыхьагь.

— **Казбек, упчIабэ краим ипашэ ратыгьа?**

— Дахэу хьакIэмэ тапэгьокIыгь, тишэн-хабзэхэм уасэ кьафашыгь. Александр Ткачевыр нэгущоу кьыддэгущыIагь, IэпыIэгьу кьытфэхьу зэрэшIоигьор кьытилуагь. Тикьэгьэлэгьонхэм кьа-кIэлупчIагьэх. Дмитрий Козак бэрэ зиплъыхьагь, шIогьэшIэгьонхэр зэрэмымакIэр кьыхэщыщыгь.

— **«Нартым» иконцертхэр зэрэкIохэрэ кьыталога.**

— Адыгеим и Лъэпкь театрэу Цэй Ибрахимэ ыцIэкIэ щытым иартистэу Бэгь Алкьэс зэхыхьэхэр дэгьоу зэрэщэх. Тихэбзэ-шапхьэхэр, тарихьэу кьэткигьэр кьафелуатэ. Олимпиадэм ипэгьо-

кIэу дгьэуцугьэ кьашьоу адыгэ шьуашэм фэгьэхьыгьэр еплъы-хэрэм ашIогьэшIэгьон.

— **КьэшьяуаIомэ ацIэ кьытфелоба.**

— Тэтэр Шамил, Кьонэ Мыхьамэт, ЗекIогьу Биспъан, ХьокIо Рэмэзанэ, Цэй Фаризэт, Шьэфрыкьо Нэлджан, ШьхьакIэмыкьо Фатимэ, Бэрэздж Маринэ, ХьакIэмызэ Индар, нэмыкIхэри дахэу «Нартым» кьыщэшьох.

Кьэгьэлэгьонхэр

— Адыгэ шьуашэу, лъэпкь тхьпхьэхэу сшыгьэхэр кьэзгьэлэгьонхэм фэшI амалышIухэр кьысатыгьэх, — еIо сурэтышI-модельер цIэрыIоу, Адыгэ Республикэм и Кьэралыгьо шIухьафтын кьызыфагьэшьошагьэу СтIашьу Юрэ. — ЧIыпIэм икьыхэхынкIэ, лъэгьупхьэхэу адыгэ шьуашэхэр кьэгьэлэгьонхэмкIэ КIэрмыт Мухьдинэ ишIуагьэ кьытигьэкIыгь, тыфэраз.

— **ХьакIэшхомэ сыда кьы-уаIорэр?**

— Дмитрий Козак, Александр Ткачевыр шьуашэхэм кьяплъыгьэх. Хьатыу Джамболэт иIахьылхэр игьусагьэх. АдыгабзэкIэ гум щизэу тызэдэгущыIагь.

— **Юр, сьд джыри кьапIо пшIоигьор?**

— Тилъэпкь иартист цIэрыIохэм цыIфхэр агьэгущош. Кьэзэнэ Сэ-

Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIохэрэм афэгьэхьыгьэ адыгэ шьуашэхэу СтIашьу Юрэ ышIыгьэхэр кьэгьэлэгьох.

тэнэй, Лъэцэр Рим, Лъэчэ Альберт, нэмыкIхэм оредхэр кьалох, Iэгу афытеох.

Адыгеир кьахэщы

— США-м, Голландием, Японием, Кьалмыкьым, Германием, фэшIхьафхэм кьарыкIыгьэхэр тикьэгьэлэгьонхэм яплъыгьэх, — кьытфелуатэ Адыгэ Республикэм и Лъэпкь музей илофышIэу Сихьаджэко Иринэ. — Тикьэгьэлэгьонхэр нахь кьыхагьэ-щых, сурэтхэр атырахых.

— **Шьуикьэгьэлэгьонхэр зыфэгьэхьыгьэхэр кьыхэгьэщба.**

— Адыгэмэ ящыIэкIэ-псэукIэ, яшьяуашэ, унагьом шэн-хабзэу щызэрэхьэрэм, тимузыкальнэ Iэм-псымэхэм, нэмыкIхэм кьа-кIэлупчIэрэр кьэлъытэгьошIоп. Адыгеим итхьылъеджапIэхэм якьэгьэлэгьонхэри ашIогьэшIэгьонхэм. Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу ШьэуапцIэкьо Аминэт типашэу зэхэцэн илофыгьохэм тапыл.

ЕплъыкIэхэр

— Олимпиадэ джэгунхэр Шъачэ кьызэрэщыIэуахыгьэхэм телевизорымкIэ сеплъыгь, — кьытилуагь Мыекьуапэ щыпсэурэ Пэнэшью Мыхьамодэ. — Фэдэу дахэу, театризованнэу гьэлсыгьэ кьы-зэлухын джырэ нэс слъэгьугьэп. Шъачэ кьэлэ зэтэгьэлсыхьагьэ хьугьэ, Олимпиадэм ыуж ськIонэу, зыкьыщысплъыхьанэу сы-фай. Урысыем ихэшыпыкIыгьэ командэ апэрэ чIыпIэр кьыхьынэу сэгугьэ.

— Спортыр лъэшэу сшIогьэшIэгьонэп, — еIо Галинэ. — Мыекьуапэ сьдэс. Олимпиадэм икьыIэлухын адыгэмэ афэгьэхьыгьэу кьалотагьэр зи арыхэп. ТихэшыпыкIыгьэ командэ хэтхэм палыу ащыгьыр сыгу рыхьыгьэп...

Зэнэкьокьухэр лъэкIуатэх. Олимпиадэм хэлэжьэнэу тиансамблэу «Налмэсыр» тыгьуасэ гьогу техьагь.

Зэхэшыцагьэр ыкIи кьыдэзыгьэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкь ИохэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгьухэм адыряIэ зэпхыныгьэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугьэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакционер зьдэшыIэр:

385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шьхьалэм иапэрэ

гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зы-хьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьатыгьэр:

Урысые Федерацием хэутын ИохэмкIэ, телерадиокьэтынхэмкIэ ыкIи зэльы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гьэлорышIапI, зэраушыхьатыгьэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутирэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагьэр 4000

Индексхэр 52161

52162

Зак. 354

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгьэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шьхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шьхьалэм

иапэрэ гуадзэр

МэшIэкьо Саид

Редактор шьхьалэм

игуадзэр —

пшъэдэкIыжь

зыхьырэ

секретарыр

Хьурмэ Хьусен

Адыгэ кьэралыгьо университетым ильэпкь ансамблэу «Нартым» Олимпиадэ джэгунхэм якультурнэ программэ чанэу хэлажэ.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкь музей илофышIэу Сихьаджэко Иринэ тилъэпкь итарихь фэгьэхьыгьэ пкьыгьохэр Олимпиадэм кьыщэгьэлэгьох.

ФУТБОЛ ЦЫКИУР. РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЬОКЬУ

Кошхьаблэхэр апэ итых

Адыгэ Республикэм гьэсэныгьэмрэ шIэныгьэмрэкIэ и Министерствэ, республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спор-тымкIэ и Комитет футбол цыкIумкIэ зэнэкьокьоу зэхашагьэм Адыгеим икIэлэеджакIохэр хэлэжьагьэх.

Урысые Федерацием и Правительствэ кьыщырахьыжэгьэ Iоф-тхьабзэу еджапIэхэм якIэлэеджакIохэр футбол цыкIум пыщэгьэнхэм ехьылагьэм зеушьомбгьу. Футбол цыкIумкIэ федерации хэгьэгум щызэхэшагь. АдыгеимкIэ федерацием ипашэр ЗекIогьу Мурат.

ПэшIорыгьэшэ ешIэгьухэр Адыгеим ирайонхэм ащыкIуагьэх. ТекIоныгьэр зэлукIэгьухэм кьа-щыдэзыхыгьэхэр республикэм

икIэлэх зэнэкьокьу хэлэжьагьэх. Командэхэм ахэтхэр аныбжхэм ялытыгьэу купиплIэу гошчыгагьэх.

2000 — 2001-рэ ильэсхэм кьэхьугьэ кIалэхэм язэлукIэгьухэм Кошхьэблэ районым икомандэ апэрэ чIыпIэр кьыщыдихыгь. Тренерхэр Кашлин Юр ыкIи Юсуп Руспъан. Красногвардейскэ районыр ятлонэрэ, Мыекьопэ районыр яцэнэрэ хьугьэх.

2002 — 2003-рэ ильэсхэм

кьэхьугьэмэ язэнэкьокьу кошхьаблэхэр щытекIуагьэх. Тренерыр Аульэ Заурбек. Шэуджэн районым ятлонэрэ, Теуцожь районым яцэнэрэ чIыпIэхэр кьыдахыгьэх. 1998 — 1999-рэ ильэсхэм кьэхьугьэ кIалэхэм язэнэкьокьу кошхьаблэхэм апэрэ чIыпIэр кьы-щахыгь. Тренерхэр Щэлбай Артуррэ Беджэлды Тимуррэ.

Анахьыжхэр зыхэт купым 1996 — 1997-рэ ильэсхэм кьэхьугьэхэр щызэдешIагьэх. Апэрэ чIыпIэр Мыекьопэ районым икомандэ кьыфагьэшьошагь. Сергей Богдановым кIэлэеджакIохэр егьасэх. Теуцожь районыр ятлонэрэ, Кошхьэблэ районыр яцэнэрэ хьугьэх.

Кошхьэблэ районым икоман-

ди 3 Адыгеим ичемпион зэрэхьугьэр тигуапэу кьыхэтэгьэщы. Кьоджэ спортым зыкьегьэлэтыгьэнымкIэ районым илофыгуабэ щагьэцакIэ. ЕтIани анахьэу тына-лэ зытетыдзагьэр Фэдз, Кошхьаблэ, Лэшэпсына, нэмыкI чылэхэм ныбжьыкIэхэр дэгьоу зэра-щагьасэхэрэр ары.

Апэрэ чIыпIэхэр тиреспубликэ кьыщыдэзыхыгьэ командэхэр Урысыем и Кьыблэ шьольыр изэнэкьокьоу Ейскэ мы мазэм щы-кIощтхэм ахэлэжьэщтых. Футбол цыкIум щезыгьэжьагьэхэр футболышхом дэгьоу щешIэнхэ альэ-кIышт. Мыекьопэ «Зэкьошныгьэм» кьыхэхьанхэш, тиреспубликэ икомандэ зыкьырагьэлэты-жынынэу кIэлэеджакIомэ афэтэлэ.

Нэклубгор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТIЫЛЬ Нурбий.